

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА С. ПЕТРУНЬ»**

**«ПЕТРУНЬ СИКТСА ШОР ШКОЛА»
МУНИЦИПАЛЬНОЙ ВЕЛОДАН СЪОМКУД УЧРЕЖДЕНИЕ**

Рекомендована
Педагогическим советом
Протокол № 5
«1» февраля 2018 г.

Рабочая программа учебного предмета (курса)

Родная (коми) литература

(наименование учебного предмета (курса))

Основное общее образование, 5-9 классы.

(уровень, классы)

5 лет

(срок реализации программы)

Семяшкина Г.А.

(Ф.И.О. составителя)

с. Петрунь
2018

Рабочая учебная программа разработана на основе примерной программы «Коми литература. 5-11 классы» (В.А.Лимерова, Е.В.Остапова) в соответствии с ФГОС ООО.

Полув школа помалігөн виччысяна бѳртасьяс. (Ожидаемые результаты за курс основной школы)

Велѳдан выль стандарт (ФГОС) серти 9-ѳд класс помалысь велѳдчысьяслысь виччысяна тѳдѳмлун- кужанлунсѳ торйѳдѳма сикасьяс вылѳ: а) быд торья мортлы лѳсяланаяс (личностной УУД), б) уна мукѳд предмет велѳданноглы лѳсяланаяс (метапредметной УУД), в) велѳдан предметлы лѳсяланаяс (предметной УУД).

Сідз, быд торья мортлы лѳсялана **удж сикасьясыси (личностной УУД)** 9-ѳд класс помалѳм бѳрын велѳдчысьлѳн лоас позянлун бура вежѳртѳмѳн петкѳдлыны ассьыс кужанлунсѳ, сямсѳ, этшсѳ.

Чужан литература велѳдан (предметной) могьяс: – гѳгѳрвоѳдны чужан мулысь инсѳ Россия да став мир историяын, велѳдны кывны велѳдчысьѳс чужан му да Россия история вѳчысьѳн; – гѳгѳрвоѳдны, мый коми литература – коми йѳзлѳн ыджыд шедѳдѳмтор, кодѳ сюрѳсалѳ ас войтырлысь культура; – гѳгѳрвоѳдны, мый чужан литература сѳвмѳ Россияса, финн-угор да став мирса литератураяс пытшкын, унаторйѳ велалѳ насянь и юксѳ накѳд ас озырлунѳн; – сѳвмѳдны коми литература историяысь тѳдѳмлуньяс, тѳдмѳдны нималана коми да финн-угор гижысьяс творчествоѳн, медся тѳдчана произвѳдениеясѳн; – тѳдмѳдны коми да мукѳд литератураяслы лѳсялысь медшѳр литературовѳдческѳй понятиеясѳн; – велѳдны орччѳдны коми да мукѳд кывья гижысьяслысь творчество, торья гижѳдьяс; – сѳвмѳдны книга да литература дорѳ радейтѳм, комиѳн лыддысьны кѳсийѳм, литература гижѳд видлавны да доньявны кужѳм; – сѳвмѳдны- бурмѳдны велѳдчысьлысь гижан да вомгора сѳрнисѳ, велѳдны кужѳмѳн вѳдитчыны коми кывйѳн, кыпѳдны гижан да сѳрнитан сям. Велѳдчысьлысь морттуйсѳ сѳвмѳдан могьяс: – быдтыны гражданинѳс, ясыд вежѳра да бур сѳлѳма мортѳс, кодѳ тѳдѳ чужан муыслысь да Россиялысь ыджыд донсѳ, радейтѳ и дась дорйыны найѳс; – озырмѳдны велѳдчысьлысь пытшкѳсса олѳмсѳ, велѳдны сійѳс бур ногѳн инасьны йѳз пѳвстын; – сѳвмѳдны ас да мукѳд войтырлысь культура пыдди пуктѳм; сылысь инсѳ коми да став мирса войтырьясѳс, ассьыным да налысь культурасѳ пыдди пуктѳм; – велѳдны челядьѳс бура да ас ногѳн мѳвпавны. Став предметлы, шѳр образованиелы лѳсялысь могьяс: – велѳдны гѳгѳрвоны пуктѳм могьяс да лѳптѳм проблемаяс, пуктыны гипотеза, вѳдитчны материалѳн, колана ногѳн дорйыны ас видзѳдлас, вѳчны кывкѳртѳдьяс; – велѳдны ас кежысь уджавны, пуктыны могьяс да пѳртны найѳс олѳмѳ, доньявны ас удж, вѳчѳмтор, гѳгѳрвоны ас да мукѳд йѳзлысь интересьяс, нуѳдны ѳрта сѳрни; – велѳдны ас уджын вѳдитчыны уна приѳмѳн: орччѳдѳмѳн, ѳткодялѳмѳн, медтѳдчанасѳ торйѳдѳмѳн да мукѳдѳн; – велѳдны вѳдитчыны уна сикас юѳртан источникѳн, ас кежысь корсьны найѳс, аддзыны колана юѳр. – велѳдны велѳдчыны, босьтны тѳдѳмлуньяс, сѳвмѳдны вежѳр да ас морттуйысь бурсѳ.

V КЛАСС. Темаяс, велѳданторлѳн сюрѳсыс. Велѳдчысьлѳн удж

I ЮКӦН. ВИДЗА ОЛАН, КОМИ НЕБӦГ! Коми литература - выль велӧдантор. Художествоа коми гижӧдьяс Тӧд вылӧ уськӧдны воддза классьясын лыддьӧм роч да коми гижӧдьяс. Висьтавны гожӧмын йылысь, йӧз олӧмын налӧн ыджыд тӧдчанлун йылысь сӧрни: бур сьӧлӧмкылӧмьяс садьмӧдӧм, быдмысь мортлы верстяммыны отсалӧм, колана тӧдӧмлун босьтӧм, чужан кыв озырмӧдӧм. Велӧдчысьясӧс паськалӧм-содӧм лыддьысян кытшӧн тӧдмӧдӧм да выль могъяс пуктӧм: авторьяслысь гижӧдьяс видлалӧм, коми мортлысь олӧмсӧ пыдіа, искусство законьяс серти туялӧм, ас гижӧд да кыв вылын уджалӧм. Выль велӧдчан небӧгӧн тӧдмасьӧм: сылӧн тэчас да сюрӧс, небӧгӧн вӧдитчӧм, сійӧс дӧзьӧритӧм.

лыддьӧм небӧгъяс йылысь. Уджавны группаясӧн. Лыддьысьны. Видлавны велӧдчан небӧгъяс, орччӧдны найӧс.

Козлова Елена Васильевна Авторӧн челядьӧс бура гӧгӧрвоӧм, налӧн олӧм йылысь кужӧмӧн гижӧм. «Векныдик ордым» (дженӧдӧдӧмӧн). Важ олӧм туялӧм. Войдӧр да ӧнія кадлӧн йитчӧм. Челядьлӧн ас му да орду тӧдмавны зильӧм Содтӧд лыддьӧм: Козлова Е.В. «Векныдик ордым» небӧгысь гижӧдьяс.

Лӧсьӧдны да висьтавны гижӧдьяс йылысь юӧртана текст. Дасьтыны небӧгъясъсь выставка. Лыддьыны текстсӧ. Вочавидзны юалӧмьяс вылӧ. Гӧгӧрвоӧдны тӧдтӧм кывъяслысь да зумыд кывтэчасьяслысь вежӧртассӧ. Лӧсьӧдны план. Висьтавны ас кывъясӧн. Дасьтыны проект. Тӧдмавны орду. Гижны авторлы письмӧ.

Климов В.В. (перым-коми). «Лӧз йӧрнӧс» висьт. Попов Серафим Алексеевич Поэт кывбурьясын чужан сикт йылысь кыпыд висьтасьӧм. Бура велӧдчӧм. Великой Отечественной война вылын чужан му дорйӧм. Мортлысь повтӧмлун да войвывса вӧр-валысь мичлун нимӧдӧм. «Зарни паськӧмӧн пасьтасис вӧр ...» («Арся мотивьяс» кывбурясь юкӧн). Арся вӧр-ва поэтизируйтан серпасьяс. Кад вежсьӧм. Сьӧлӧмкылӧм да ловру кыпалӧм-личалӧмьяс.

Лӧсьӧдны да висьтавны С.А. Попов йылысь юӧртана текст.

Кывзыны кывбур лыддьӧмсӧ, сьӧлӧмсянь лыддьыны. Видлавны серпасаланногъяссӧ, рифмаа кывьяссӧ. Велӧдчыны бура, кыпыда лыддьыны. Велӧдны да висьтавны наизусьт. Вӧчны серпаса выставка.

II ЮКӦН. ПӦЛЬ-ПӦЧ ЙӧРТӧДЫСЬ Литература теория Фольклор. Фольклор, йӧзкост искусство. Йӧзкост кыв искусстволӧн медшӧр пасьяс: вомгоралун, анонимность, зумыдлун да выльмӧдсыны-вежласьны вермӧм. Йӧзкост произведение да авторлӧн гижӧд костын ӧткодьлун да торьялӧм. Лыддьысьны, вочавидзны юалӧмьяс вылӧ. Уджавны мусерпас серти: аддзыны чужанін да Изьва-Колва му. Казьтивны да петкӧдлыны ворсӧмьяс. Вӧчны небӧгъясъсь выставка. Висьтавны медрადейтана мойд йылысь. Кывзыны коми йӧзкостса шылад да сыланкыв.

Йӧзкостса ворсӧмьяс да сыланкывьяс. Мойдьяс да вӧвлӧмтор йылысь йӧзкост висьтъяс. Афоризм нога жанръяс. Коми йӧзлӧн мывкыд да оласног тыдовтчӧм, коми кывлӧн вын да стӧчлун.

Нодкыв. Нодкывлөн важ вужьяс, орччодом да сёрнитанторсö дзебём- сайодом подув вылын артмом. Нодкывлөн тэчас.

Лыддыны нодкыв йылысь текст, вочавидзны юаломьяс вылө. Нодны да тодмавны нодкывьяс. Видлавны нодкывлысь тэчассö. Лөсьодны нодкыв, серпасавны сийос. Вочны серпаса нодкывья небөг.

Шусьөг. Шусьөгьяслөн да кывйөзьяслөн веськыд да абу веськыд вежортас. Шусьөгьясын да кывйөзьясын чужан му радейтом, йозлысь бурсö ошкөм, тырмытомторьяс вылын шмонитом да сералом. Содтөд лыддьом: Финн-угор войтырьяслөн нодкывьяс, кывйөзьяс да шусьөгьяс.

Орччодны шусьөг да кывйөз. Лыддыны текст, вочавидзны юаломьяс вылө. Гөгөрвоодны шусьөглысь да кывйөзлысь вежортассö. Уджавны таблица серти, корсьны гижөдьясысь примерьяс. Гижны нейджыд сочинение, петкөдлыны пантомима. Велөдчыны вөдитчыны афоризм сяма шуомьясөн сёрниын.

Йозкостса мойдьяс. Мойд кыз жанр. Персонажьяслөн паныд сулалом, накод лоомторьяс йылысь висьталанног. Вөвлытомторлөн

Лыддыны комментируйтөмон. Вочавидзны юаломьяс вылө. Лыддыны да кывзыны мойдьяс, висьтавны налысь сюрөссö ас кывйөн дженьыда да подробнөя. Восьтыны геройяслысь морттуйсö, вынсö.

аслыспөлөслун. Важ эскөмьяслөн колясяс. Мойд сикасяс. «Гундырли», «Седун» – волшебной мойдьяс. Геройяслысь морттуй, паныд сулалысь выньяс петкөдлөм. Роч мойдьяскөд йитөд, коми сер артмөдысь торьяс (элементьяс). Мойдысьлөн кыв. Мойдын зумыд кывтэчаслөн төдчанлун. «Руч да чокыр», «Руч да дябыр» – пемөсяс йылысь мойдьяс. Морт олөмкөд йитөд. Пемөсяс йылысь мойдлөн вужьяс. «Горт олөм», «Меліа сёрнитіс» – бытөвөй мойдьяс. Бытөвөй мойдьяслөн велөдан ру, олөм вылө нюмсера видзөдлас. Содтөд лыддьом: Финн-угор войтырьяслөн йозкостса мойдьяс.

Восьтыны мойдлысь гажөдөмсö да велөдөмсö. Торйөдны мойд сикасяс: пемөсяс йылысь, волшебной, бытөвөй. Адззыны мойдлы лөсяляна серпасалан ногьяс: зумыд мичкывьяс, куймысь висьталом. Лөсьодны план. Гижны творческой диктант. Лыддысьны рольяс серти. Лөсьодны мойд. Серпасавны пемөсяссö, волшебной эмторьяссö. Дасьтыны да нуөдны рытпук.

III ЮКӨН. «МОЙДЧӨНЫ ГИЖЫСЬЯС» Литература теория Литература мойдкыв. Йозкостса мойд подула авторлөн прозаа либө кывбура художествоа гижөд. Гөгөрвоодны литературной мойдкывлысь аслыспөлөслунсö, восьтыны йозкостса мойд дорö матыслунсö, авторлысь петкөдчөмсö. Вочны небөга выставка.

Куратов Иван Алексеевич Поэтлөн ичөтдыр, бать-мамөс пыдди пуктом да радейтом, гижны босьтчөм, коми мортөс вылө доньялөм. «Шыр да гадь». Йозкост мойд подув. Авторөн ас ногөн Шырөс да Гаддьос серпасалом да доньялөм: дзебём шмонь, серпасалан да доньялан кывьяс. Геройяслөн сёрниын ошйысян да ышнясян интонация. «Микул». Геройлөн этш, кокниа шуд

шедодны көсйөм. Йөзкост мойдлы лөсяланторьяс да лөсвятөмторьяс. Кывбур вежөртаслөн шусьөгьяскөд йитөд.

Лыддыны И.А. Куратов йылысь юөртана текст. Бөрйыны да висьтавыны поэт йылысь текстысь медтөдчанаторсө.

Лыддыны мойдкывсө рольяс серти, петкөдлыны ошйысян да ышнясян сёрнитанногсө. Орчөдны коми да роч йөзкостса мойдыас. Аддзыны авторлысь доньялөмсө (серпасалан да доньялан кывьяс).

Лыддыны кывбура мойдкывсө. Гөгөрвоодны шусьөгьяс да өткодялөмьяс. Лөсьөдны план. Восьтыны геройлысь олан сямсө.

Юшков Геннадий Анатольевич Войнабөрся челядьдыр. Велөдчыны зильөм. Ыджыд гижысьөдз быдмөм. «Төла додь». Пьесалөн аслыспөлөслун. Бур да Омоль костын вен петкөдлөм. Персонажъяслөн өта- мөдкөд сёрниын морттуй вощьөм. Коми мортөс доньялөм. Герой

Лыддыны да ас кывйөн висьтавыны Г.А. Юшков йылысь юөртана текст. Дасьтыны челядьлы сйөм небөгьяса выставка. Лыддыны радейтана гижөдыас. Лыддыны пьесасө рольяс серти. Корсьны колана цитатаяс. Лөсьөдны план, висьтавыны сюрөссө план серти. Аддзыны гижөдысь кульминация. Корсьны геройяслы лөсялана нимьяслөн вежөртас. Содтөд лыддьөм: Финн-угор гижысьяслөн мойдкывьяс.

шусьөгьяс да кывйөзьяс. Восьтыны геройяслысь этшсө, өткодявны найөс. Дасьтыны петкөдлыны спектак (либө юкөн). Вөчны Урал гөраяс йылысь слайд-шоу. Восьтыны йөзкостса да авторөн гижөм мойдыас костысь өткодылунсө да торьялөмсө. Вөчны стенгазета. Гижны мойдкыв. Гижны доньяланкыв.

IV ЮКӨН. «АС МУЫД — ЧӨСКЫД ЙӨЛА МАМ» Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич) Окотапырысь велөдчөм да лыддысьөм. Школаын челядьөс шаня велөдөм. Чужан сикт йылысь төждысьөм. «Миян нэмө» гижөдысь юкөньяс. XIX нэм помын челядьлөн олөм. Лыддыны В.Т. Чисталёв йылысь юөртана текст, лөсьөдны юалөмьяс да корсьны вочакывьяс. Лыддыны текстсө. Висьтавыны гижысьлөн челядьдыр йылысь III мортсянь. Вочавидзны юалөмьяс вылө.

«Югыд вой, көдзыд вой». Кывбурын төвся войлөн поэзия чужтысь мичлун. Лөнь, но кылана олөм. Морт – муюгыдлөн сьөмөс.

Кывзыны кывбур лыддьөмсө, мичаа лыддыны. Видлавыны кывбурлысь тэчассө. Восьтыны кадакывьяслысь төдчанлунсө. Восьтыны кодзув образлысь вежсьысь вежөртассө.

Серпасавны ас кывйөн мортлысь образсө. Бөрйыны кывбур дорө шылад. Велөдны да висьтавыны наизусьт.

Илля Вась (Лыткин Василий Ильич) Поэт олөмын мамлөн төдчанлун. Комиён гижны көсйөм да зильөм. Уна велөдчөм морт. Коми литература, коми кыв да финн-угор кывьяс туялөм. Төвся лун. Войвыв вөр-валөн кыпыдлун. Образа кывтэчасьяс, мичкывлөн төдчанлун.

Висьтавны поэт да кыв туялысь йылысь юортана текст. Дасьтыны небөггяса выставка.

Лыддыны кыпыда. Висьтавны вөр- ва йылысь. Восьтыны метафоралысь да мичкывлысь тӧдчанлунсӧ. Ӧткодявны Тима Веньлӧн «Югыз вой, кӧдзид вой» кывбурын сӧлӧмкылӧмьяскӧд. Велӧдны наизусть.

Литература теория: Художествоа гижӧдын образа кыв. Образа, серпаса кывлӧн мич, морт сӧлӧмӧдз йиджан вын.

Содтӧд лыддьӧм: Финн-угор гижысьяслӧн вӧр-ва олӧм йылысь кывбурьяс.

Лыддыны текстсӧ. Гӧгӧрвоӧдны образа кывлысь, серпасалан ногъяслысь сюрӧссӧ, восьтыны гижӧдын налысь тӧдчанлунсӧ. Вайӧдны видлӧггяс. Лӧсьӧдны текст- серпас. Рӧмьяс отсӧгӧн серпасавны сӧлӧмкылӧмьяс.

Торопов Иван Григорьевич Войнабӧрся кадӧ зонкалӧн

Лыддыны да ас кывйӧн висьтавны

верстяммӧм, вӧрын, колхозын уджалӧм, кер кылӧдӧм. Вӧр-ва да морт костын йитӧд йылысь гижӧдьяс. «Тэрыб кок». Пемӧслӧн мичлун, мортлы эскӧм. Мортлысь бурсӧ да лӧксӧ воча сувтӧдӧм. Мортлӧн вӧр-ва понда кыв кутӧм. Тэрыб Кок нимсянь сӧлӧма висьтасьӧм. Содтӧд лыддьӧм: Финн-угор гижысьяслӧн вӧр-ва олӧм йылысь висьгьяс.

И.Г. Торопов йылысь юортана текст.

Кывзыны висьт лыддьӧмсӧ, сӧлӧмсянь лыддыны висьтсӧ. Лӧсьӧдны план. Висьтавны ас кывйӧн юкӧнъяс. Восьтыны геройяс пыр вӧр- валысь мичсӧ, вынсӧ да нэрлунсӧ. Воча сувтӧдны мортлысь бурсӧ да лӧксӧ. Мӧвпавны мортлӧн кывкутӧм йылысь. Гижны творческӧй диктант. Велӧдны юкӧн наизусть.

Литература теория: Висьт. Гижӧдлӧн тема да шӧр мӧвп.

Висьт гӧгӧрвоӧдӧм, сюжет сӧвмӧмын тшупӧдьяс. Тема да шӧр мӧвп костын йитӧд

Лыддыны теория юкӧн. Гижны тетрадьӧ медколанасӧ. Велӧдчыны гӧгӧрвоӧдны гижӧдлысь темасӧ да шӧр мӧвпсӧ. Вайӧдны примерьяс.

Юшков Геннадий Анатольевич «Руч», «Меным ас туяс кажитчӧ кӧин», «Йӧра», «Ылі туйӧ петӧмаӧсь юсьяс», «Быдмӧ тундраын гӧнаюр». Вӧр-ва олысьясӧс авторӧн пыдди пунктӧм, налысь этшсӧ тӧдӧм, быдӧнлысь ошканатор казялӧм.

Кывзыны кывбурьяс лыддьӧмсӧ. Мичаа лыддыны кывбурьяссӧ. Восьтыны вӧр-ваын олысьяслысь сямсӧ. Видлавны ӧткодялӧмлысь, мичкывлысь тӧдчанлунсӧ. Висьтавны сӧлӧмкылӧмьяс йылысь. Ӧткодявны вӧр-ва геройясӧс да мортӧс. Бӧрйыны шусьӧггяс. Велӧдны ӧти кывбур наизусть.

Доньялан кывъяслӧн тӧдчанлун.

Козлов Евгений Валерианович Гижӧдьясын чужан му да сэнӧ олысь йӧзӧс радейтӧм, пыдди пунктӧм. Ичӧт ключьяс Вӧр-валысь тыдавтӧм олӧмсӧ казялӧм. Визув ключьяс да уджач йӧзӧс

орччөдөм. Содтөд лыддьом: И.В. Коданёв. Вөр-ва йылысь висетьяс. О.И. Уляшев. «Гөрд ключ». Пекка Пертту (карел) «Дзебсясьомысь ворсөм» (висьт).

Мичаа лыддьыны висьтсө. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Велөдчыны аддзыны вөр-валысь дзебөм, тыдавтөм олөмсө. Вайөдны вөр-ва йылысь гижөдьясысь примерьяс. Гижны вөр-валөн олөм йылысь висьт. Лөсьөдны вөр-ва дөзьөритөм йылысь плакатьяс.

Ванеев Альберт Егорович Кывбурьясын чужан му нимөдөм. Литература туялөм. «Жонь», «Ниа». Кывбурьясын лэбач да пу образьяс пыр войвылын олысь мортос петкөдлөм. Мывкыда да сяма йөзос аттьөалөм. Содтөд лыддьом: Васильев Ф. И. (удмурт) «Кыз пу» (кывбур); Омель Лади (удмурт) «Пелысь», «Льом пу».

Лыддьыны да висьтавны А.Е. Ванеев йылысь юөртана текст. Кывзыны кывбур лыддьом. Сьөлөмсянь лыддьыны. Восьтыны войвыв вөр-валысь мичсө. Аддзыны рифмаа кывьяссө. Восьтыны серпасалан ногьяслысь төдчанлунсө. Серпасавны геройяссө. Öткодявны вөр-ва геройясөс да мортос. Велөдны наизусьт «Жонь» кывбур.

Литература теория: Кывбура да прозаа сёрни.

Лыддьыны комментируйтөмөн теория текст. Орччөдны кывбура да прозаа сёрни, торйөдны налы лөсялана пасьяс. Гижны кывбур да проза гижөд.

Белых Иван Ильич Коми газет редакциясын уджалөм. Гижөдьясын челядь да вөр-ва костын топыд йитөд восьтөм. «Бипур дорын»

Лыддьыны да ас кывйөн висьтавны И.И. Белых йылысь юөртана текст.

Лыддьыны ас кежысь да гораа. Висьтавны ас кывйөн. Дасьтыны вөр-ва серпасьяса выставка.

V ЮКÖН. «ЕДЖЫД БУРСИА ЧЕЛЯДЬДЫР ВÖЛÖЙ» Литература теория Литературнöй герой. Коми да ставмирса литератураысысь төдса геройяс. Морт олөмысь медся төдчанасө петкөдлөм. Лыддьыны текстсө. Висьтавны литератураын герой йылысь. Орччөдны велөдөм гижөдьясысь геройясөс. Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич) Велөдчыны зильөм. Сюсь вежөр да шмоньлун. Чужан му да йөзос радейтөм. «Чужи-быдми сьөд вөр шөрын». Важөн челядьлөн олөм. Кывбурын нор да нюмсера видзөдлас Лыддьыны да ас кывйөн висьтавны В.А. Савин йылысь юөртана текст. Мичаа лыддьыны кывбур-сыланкывсө. Висьтавны важ олөм йылысь. Восьтыны авторлысь видзөдлассө. Аддзыны нор да нюмсера видзөдлас öтутвчөмсө. Велөдны сыланкывсө наизусьт. сөльнитчөм. «Кызди ме велөдчи». Герой олөмын серамбана лөөмторьяс. Велөдчөмлөн төдчанлун. Ас нимсянь висьтасьөм, челядьдыр нюмсөрөн казтьывлөм.

Лыддьыны проза текстсө. Висьтавны ас кывйөн лөөмторьяс йылысь. Восьтыны герой велөдчөмын мамлысь төдчанлунсө. Видлавны нюмсера юкөньяс.

Рочев Яков Митрофанович Ичөтысянь бать-мамлы да чой-воклы отсасьөм. Гижөдьясын Россияса лөөмторьяс бура серпасалөм. «Кык друг» романысь юкөньяс. Зонкаяскөд лөөмторьяс. Лөөмторьясын да диалогьясын кык друглөн морттуй восьтөм. Генялы да Васялы паньд сулалысьяс.

Висьтавны гижысь олём йылысь юртана текст.

Лыддыны, висьтавны ас кывйён. Восьтыны лоёмторьяслысь помкасё геройяс нимсянь. Гөгөрвоодны кывтэчасьяслысь вежортассё. Гижны письмё вылө вочакыв.

Мишарина Александра Петровна Чужанін йылысь кыпид казтылём. Мам йылысь, муса морт йылысь, вильыш челядь йылысь, бур съёлёма йоз йылысь гижодьяс. «Нывкаяслы». Вөр-ва серпасьяс отсөгөн войвывса челядьлы бур сйём. Мичкывлөн да орччөдөмлөн

Лыддыны А.П. Мишарина йылысь юөр. Видлавны «Машалы козин» небөг.

Кыпыда лыддыны кывбурьяссё. Видлавны образьяссё, восьтыны мичкывлысь да орччөдөмлысь төдчанлун. «Тувсов серпас». Тувсов вөр- валөн ловзьём. Кык визьён тэчём стих.

төдчанлунсё. Адззыны рифмаа кывьяссё. Велөдны да висьтавны бөрйём кывбур.

Рочев Егор Васильевич Тундраын чужём да быдмём. Тундраса олём йылысь гижём. «Митрук петё тундраысь». Тундраын быдмысь детинкалөн ас этш да олём вылө видзөдлас сөвмём. Вьлитор да буртор вөчны зильём. Авторлөн небыд шмонь, мортос да тундра радейтём.

Лыддыны да ас кывйён висьтавны Е.В. Рочев йылысь юртана текст.

Комментируйтёмөн лыддыны текстсё, юкөнъяс лыддыны рольяс серти. Уджавны мусерпас серти. Восьтыны геройяслысь олан сямсё, висьтавны тундраса оласног йылысь. Висьтавны ас кывйён юкөнъяс. Видлавны пейзаж. Восьтыны небыд шмонь петкөдлан ногьяссё. Дасьтыны кывкуд.

Илля Вась (Лыткин Василий Ильич) «Немас гөснеч» (челядьдырся казтылём). Лоёмтор йылысь нюмсора висьтасьём. Шмонь артмөдан приёмьяс.

Мичаа лыддыны, висьтавны ас кывйён. Адззыны нюм чужтысь приёмьяссё.

Литература теория: Шмонь (юмор). Шмоньлы лөсялана небыд нюмсера, гажа серам. Шмонь артмөдан приёмьяс.

Лыддыны текст, төд вылө уськөдны небыд серам петкөдлысь гижодьяс. Восьтыны шмоньлысь признакьяссё. Вайөдны видлөгьяс. Лөсьөдны шмонитан висьтор. Одинцов Алексей Серафимович «Войвыв кодзув» журналын уджалём. Челядьлөн войнабөрсә олём йылысь висьтъяс гижём. «Саврас». Вөвлөн да детинкалөн ас ру да этш. Ота-мөдкөд ладмөдчан туй. Лоёмторьяс йылыссерам петкөдлан висьталанног. Лыддыны да ас кывйён висьтавны А.С.Одинцов йылысь юртана текст. Мичаа лыддыны бөрйём юкөнъяс. Кывзыны висьт лыддьём. Ас кывйён висьтавны юкөнъяс. Восьтыны вөвлысь да детинкалысь этшсё. Дасьтыны «Вөв да морт» тема серти проект.

Иванова Валентина Васильевна Челядьлысь пытшкөсса олөмсё кылём да съёлөмсянь та йылысь гижём. «Жерка-пөль» (джендьөдөмөн). Повесьтын семьяпытшса олём петкөдлём, ота-мөдос радейтём да пыдди пунктём. Ичөт вокос быдтөгөн Федялөн верстыммём. Детинкаон муыгыдсё ас ногөн адзём да серпасалём. Содтөд лыддьём: Ашальчи Оки (удмурт) «Дзоля Микол», «Вьль печкан».

Висьтавны юёртана текст. Дасьтыны «Би кинь» журналлысь выставка.

Лыддыны текстсё. Вочавидзны юаломъяс выло. Лосьодны юаломъяс. Висьтавны геройлөн енбиалун йылысь. Рольяс серти лыддыны персонажъяслысь сёрни. Серпасавны ниа пу. Висьтавны шөр геройлөн семья йылысь, тёдчодны семья пытшкын óta-модос пыдди пуктом да радейтом. Гижны висят да ыстыны «Би кинь» журналё.

Небдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)

Мичаа лыддыны кывбурсё. Кывйён

Гожся войын Эжва юсянь («Ныв шог» поэмаысь медводдза юкөн). Коми мулөн лонь мичлун. Кывлөн аслысполослун.

серпасавны аддзосё да кылосё. Бөрйыны шылад. Висьтавны сёлөмкылөмъяс йылысь.

Велөдөм материал кывкорталом Велөдөм да сёлөм выло воом гижөдъяс йылысь сёрни. Велөдчан небөг донъялом.

Сёрнитны 5-од классын велөдөм да ас кежысь лыддьом гижөдъяс йылысь. Юксыны сёлөмөдз йиджөм образъяс йылысь, вочөжся велөдчан удж йылысь мөвпясөн. Мичаа лыддыны радейтана гижөдъясысь юкөнъяс, кывбуръяс. Тод выло уськөдны велөдөм теоретико-литературной материал, терминъяс. Донъявны велөдчан небөг. Вочны небөгъясысь выставка, гижөдъяс дорё ас иллюстрациясысь выставка. Нуодны викторин

6 класс

Темаяс, велөданторлөн сюрёсыс

Велөдчысьлөн удж

Велөдчан небөг. Небөг сикасыяс

Велөдчан небөгөн тодмасьом: велөдчан небөглөн могъяс, тэчасыс (мыйён сийё заводитчө да помасьё, кутшөм гижөдъясысь артмё сюрёсыс, кутшөм авторъясөс вөлі велөдома водзджык, кутшөм авторъяс тодтомось, кутшөм юкөнъясын висьтавсьё гижысь олөм йылысь, кутшөм юкөнъясын сетөма юаломъяс да вөзийма уджъяс, көнi гөгөрвоөдома тодтом кывъяс да литература терминъяс, кутшөм

Пырөдчыны ёрта сёрниө, юксыны небөг да сылөн тодчанлун йылысь тодөмлунъясөн. Видлавны велөдчан небөг, тодмасьны сылөн тэчасөн, юкөнъясөн, орччөдны велөдчан небөг мукөд сикас небөгкөд. Тод выло уськөдны V классын велөдөм да мусаммом гижөдъяс. серпасыяс эмось книга пытшкас, мый мичмөдө велөдчан книгасө?) Велөдчан небөг дөзьөритөм. Куратов Иван Алексеевич И.А. Куратовлөн челядьдыр, велөдчан кад. И.А. Куратов поэзияын коми крестьяналөн характеръяс. И.А. Куратов – басня гижысь.

«Синтом пөльö». Синтом пөльöлөн «синма» олөм. Авъя, мывкыда, зиль да киподтуя геройöс ошкөм. Öнiя коми сиктын киподтуя йöз. Ас вочөм дозмукъяс важъя да талунъя олөмын. «Пöч». Пöчлысь пöрысылунсö серпасалөм. Пöчлөн олан этшыс: йöзлы коланаөн лоны кöсйөм, уджавны зильөм, öткэлун венөм. Пöрысылун выло йöзкост видзöдлас. Коми да финн-угор шусьöгыяс

мортлөн пöрысьлун йылысь. «Закар ордын». Коми войтырлысь бурсö петкöдлöм-ошкöм. Персонажъяслөн «висьтасян нимьяс», ас вылын шмонитöм. Авторлөн нюмьялан видзöдлас. Кывбур дорö художник А.В. Мошевлөн серпасьяс. «Кöина-каня». Кöин образын наян, йöзöс немöстысь мортöс петкöдлöм.

Лыддыны да висьтавыны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Мичаа лыддыны кывбура текст. Гөгöрвоны геройлысь этшсö, сылысь йитöдсö йöзкöд. Ас кывйöн донъявны геройöс, вайöдны текстысь колана примерьяс. Орччöдны геройясöс öта-мöдкöд. Велöдны кывбур наизусть. Аддзыны гижöдлысь йитöдсö талунья олöмкöд. Тöдмавыны гортсаяслысь да юöртны классын, кутшöм ас вöчöм дозмукьясөн вöдитчылöмаöсь важөн. Вöчны юөр ас сиктын, районын киподтуя йöз, морт йылысь. Рольяс серти мичаа лыддыны басня нога гижöд. Вочавидзыны юалöмьяс вылö. Видлавыны гижöдлысь тэчас. Аддзыны, мыйöн торьялö басня нога гижöдыс кывбурысь. Орччöдны басня да шусьöг. Корсьны да орччöдны коми да мукöд войтырлысь öти темаа шусьöгьяс.

Диалог. Öта-мöдкöд сёрниын экспрессивнöй кывъяслөн тöдчанлун. «Рака». Шусьöглы лöсялана, стöч да образнöя восьтöм мöвп. Кывбурлөн дженьыдлун кызди приём. «Гут». Йöз уджөн олысь, яндзим тöдтöм мортöс сералöм-дивитöм. Интернациональнöй сюжетьяс И.А. Куратовлөн баснясын (Эзоп, И.А. Крылов гижöдьяскöд орччöдöм). Содтöд лыддьöм: Куратов И.А. Посни висьтъяс. Литература теория Кывбура сёрнилөн аслыспöлöслун Кывбура да кывбуртöм (проза) сёрни. Кывбур тэчас: стих, строфа, рифма сикасьяс (орчча, падвежа, вöнялысь).

Литература герой йылысь тöдöмлун джудждöдöм.

«Герой» кывлөн вежöртас. Литература герой да ловья морт. Литература герой висьтын, кывбурын, пьесаын.

Петкöдлыны кывбур йылысь тöдöмлуньяс. Лыддыны да гөгöрвоны литература термин восьтан текст. Корсьны кывбура небöгьясысь рифма сикасьяс вылö примерьяс. Гижöд видлалiг, петкöдлыны кывбур тэчас йылысь тöдöмлун. Лыддыны да гөгöрвоны литература термин восьтан текст. Торйöдны статьяысь медтöдчанасö. Вайöдны примерьяс тöдса гижöдьясысь.

Фёдоров Геннадий Александрович (Педь Гень)

Лыддыны да висьтавыны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Лыддыны проза текст (ас кежысь да гораа). Ас кывйöн висьтавыны

Г.А. Фёдоров – Коми Республикаса народнöй гижысь, ыджыд таланта прозаик. И.А. Куратов олöм йылысь гижöдьяс Г.А. Фёдоров творчествоын. «Зарни сюра көр» повесът (юкөньяс). Ваня Куратов – литературнöй герой. Мамлөн пертас: челядь дорö мелiлун, найöс велöдны зильöм. Вонифатий – Ванялөн вок да ёрт. Василий Куратов – образованнöй да йöзкост традиция тöдысь-пыдди пуктысь морт. Повесът текстын йöзкост преданиелөн тöдчанлун.

гижодысь юкөнъяс. Гөгөрвоны герой характеръясысь медтөдчанасө. Видлавны гижодлысь тэчассө. Аддзыны литература гижодын фольклорысь босьтөмторъяс. Донъявны историческөй темаа гижодлысь коланлунсө да могсө.

Литература теория Литература да збыль олөм.

Коми литреатураын историческөй герой. Г.А. Фёдоровлөн «Зарни сюра көр» повесытын збыль олөмысь босьтөмторъяс, гижысьлөн думыштөмторъяс.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтан текст, торйөдны медтөдчанасө. Ас кывйөн гөгөрвоодны историческөй гижодлысь збыль олөмкөд йитөдсө.

Коми йөзлөн мифъяс «Миф» кывлөн вежөртас. Важ йөзлы мифлөн коланлун. Еньюгыд, пемосьяс, быдмөгъяс, йөз лоөм йылысь мифъяс. Миф да мойд. Калевала – суоми войтырлөн мифъяс чукөр. Литературалөн мифкөд йитөдъяс.

Петкөдлыны фольклорысь водзынджык босьтөм төдөмлунъяс. Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженъыда висьтавны медтөдчанасө.

«Му пуксьөм». Важ коми йөзлөн му пуксьөм вылө видзөдлас. Миф геройяслөн аслыспөлөслун. Ен да Омоль – паньд сулалысь вынъяс. Содтөд лыддьөм: Финн-угор войтыръяслөн му пуксьөм йылысь мифъяс.

Кывзыны да лыддыны художествова текст, торйөдны сійөс юкөнъяс вылө, сетны быд юкөнлы ним. Гөгөрвоодны гижодлысь нимсө. Вочавидзны юалөмъяс вылө. Орччөдны коми да мукөд финн-угор войтырлысь му пуксьөм йылысь мифъяс. Лөсьөдны гижөд дорө серпасъяс.

Йөзкостса предание Предание – шемөсмөдысь морт да лоөмтор йылысь йөзкост висьт. Коми предание геройяс. Ён йөз да төдысьяс йылысь преданиеяс. Топонимическөй преданиеяс. «Ён морт Пера». Пера – перым-коми да коми преданиеясса герой. Пера – роч му дорйысь. Пера – вөр-ва көзяин (Пера да Вөрса). «Пера да Зарань». Литератураын предание нога гижөд. Пера да Зараньлөн радейтчөм. Енмалысь да Мулысь мичсө да озырлунсө орччөдөм. Пералөн да Зараньлөн образъяс коми искусствоын. А.В. Мошевлөн да В.Г. Игнатовлөн серпасъяс. Содтөд лыддьөм: Йиркап, Яг морт,

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженъыда висьтавны медтөдчанасө, вайөдны ас примеръяс. Мичаа лыддыны фольклор текст, висьтавны сійөс ас нимсянь. Төдмасьны предание сикасьясөн. Вочавидзны юалөмъяс вылө, видлавны преданиеяс учебникын сетөм юалөмъяс серти. Орччөдны йөзкост предание да предание подула литература гижөд. Чукөртны-гижавны йөзкост висьтасьөмъяс. Төдмасьны предание сюжета серпасъясөн, донъявны художникъяслысь уджсө.

Көрт Айка йылысь коми преданиеяс; Кудым Ош йылысь перым-коми предание. Лебедев Михаил Николаевич М.Н. Лебедев – коми фольклор төдысь. Йөзкост сюжетъяс сылөн творчествоын. М.Н. Лебедев – басня гижысь. «Көрт Айка». Поэмаын серпасалөм кад. Көрт Айка да Памалөн образъяс. Коми му серпасъяс. Коми йөзлөн рамлун. Дорйысьөс весьшөрө виччысьөм. Лёк вынлы

паньд сувтём, чужанін отвылысь дорйём. Ёнія олёмлы поэмалён лёсялём. М.Н. Лебедевлён басняяс (бөрйём серти) «Самёвар». Самёварлён да Съёд чугун пёртлён пертасьяс. Ышнясьысь, вылё пуксьысь мортёс дивитём. Геройяслён да авторлён сёрни. Басняын велёдём. «Сьёла да тар». Пикё воём йёз водзын ыджыдё пуксьысьёс дивитём. Геройяслысь сямсё восьтан приёмьяс. «Торгун». Кыв песысь да йёз тшёт весьтё олысь мортёс дивитём. Баснялён тэчас.

Петкёдлыны М.Н. Лебедевлысь велёдём гижёдьяс тёдём. Лыддыны да висьтавыны гижысь олём йылысь юёртан текст. Кывзыны да лыддыны художествоа гижёд. Мичаа лыддыны рольяс серти. Лёсьёдны цитатаяса план. Уджавны словарён, тёдмавыны тёдтём кывьяслысь вежёртассё. Вёдитчыны энциклопедияён, корсьны колана информация. Аддзыны художествоа текстысь геройлысь характер восьтан приёмьяс. Орччёдны ёти гижёдысь кык геройёс. Орччёдны, кызди восьтё геройёс йёзкост предание да литература гижёд. Рольяс серти мичаа лыддыны басня. Видлавыны баснялысь тэчассё, геройяслысь аслыспёлёслунсё. Гёгөрвоны важён лёсьёдём гижёдьяслысь ёнія олёмлы лёсялёмсё. Велёдны басня наизусть.

Содтёд лыддьём: Коми басняяс: Вавилин И. М. «Сюзь да Кеня», Тимушев Э. А. «Сизь да Рака», Тимушев А. С. «Тшак, коді тшак»; Лужанин А. В. (удмурт) «Ньыв пу да пожём». Литература теория: Басня Басняын йёзлысь тырмытёмторьяс (горшлун, яныдысьтёмлун, ышнясьём, ошйысьём, скёрлун) дивитём, серам вылё лэптём. Басня геройлён аслыспёлёслун. Велёдём (мораль) да аллегория. Баснялён тэчас.

Лыддыны да гёгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйён дженьыда висьтавыны медтёдчанасё, вайёдны примерьяс велёдём гижёдьясысь. Лёсьёдны коми басня йылысь неыджыд гижёд. Лёсьёдны басня.

Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич) В.А. Савинлён уна пёлёс творчество. В.А. Савин – газетын уджалысь, театр котыртысь, сьыланкыв да кывбур гижысь. В.А. Савин кывбурьясын кадлён ловшыыс. «Зэв нимкодь сьёлёмлы». Кывбурлён чукёстан форма. Поэтлён образ: сьёлён сьёлёмкылёмьяс, йёз дорё шыёдчёмьяс. Важ да выль кад орччёдём, важсё да выльсё пасйысь лексика. «Коллектив». Нимкодь отув удж. Ёткён да коллективён олём орччёдём. Чужан му вежсьём. Шёрт, дзоридза дёра, тувсов, гажа кыддза рас образьяс

Петкёдлыны Нёбдинса Витторлысь велёдём гижёдьяс тёдём. Лыддыны да висьтавыны гижысь олём йылысь юёртан текст. Кывзыны да мичаа лыддыны кывбур. Вочавидзны юалёмьяс вылё. Велёдны кывбур наизусть. Гёгөрвоны кывбура гижёдлысь шёр темасё, кывбурьяслысь ёти темаён йитчёмсё. Аддзыны вуджёдём вежёртаса да символ нога образьяс. Аддзыны кывбурьяслысь гижан кадкёд, коми йёзкост традициякёд йитёдсё. Корсьны интернетысь, мукёдлаысь морт олёмын няньлён тёдчанлун да нянь вёдитан отсёгён кадылысь аслыспёлёслунсё восьтём. Йёзлён да поэтлён кыпыд кёсийёмьяс. «Мельнича». Олицетворение отсёгён шёр образьяс (мельничалысь, мулысь, сюлысь) тэчём. Выль олёмлысь образсё нянь уджьяскёд орччёдём, мувыв уджьяс отсёгён восьтём. Йёзкост культураын няньлён да нянь вёдитёмлён вежёртасьяс.

традиция йылысь юбрьяс. Тодмасьны, кызди быдтыломась (быдтöны) нянь ас сиктын, лосьодны та йылысь гижöд.

Тима Вень (Чисталев Вениамин Тимофеевич) Тима Вень – велöдысь да гижысь. Ывлавыв серпасьяс сылөн творчествоын. Лыддысьысьöс чужан сикт, чужан му тодмавны ышöдöм, вөр-ва дөзьöритны вöйпöдöм. «Локтыштис». Кывбурын ывлавыв вежсьöмлөн серпас. Велькöдлысь шыяслөн да кадакывьяслөн тодчанлун. Ывла олөмö сюся кывзысьöм. Гожея зэрсö музакöд, ывлавыв ловзьöмсö кывбур гижан ловрукöд орччöдöм. «Рыт-асыв кылöм». Морт да лунгöгрся кад, налөн лөсялөм. Кывбур нимлөн вежөртас. «Аръявыв». Мортлысь жугыль сьölөмкылөмьяс восьтöм. Гожея да арся

Лыддыны да висътавны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Петкöдлыны Тима Веньлысь гижöдьяс тодöм. Кывзыны кывбурьяслысь юргөмсö, мичаа лыддыны найöс. Велöдны кывбур наизусьт. Вочавидзны юалөмьяс вылö. Адзныны кывбура гижöдысь художествоа приёмьяс, некымын гижöдысь öткодьсö да торъяланасö. Некымын кывбур подув вылын вöчны кывкөртöд Тима Вень лирикалөн аслыспөлöслун йылысь. Бөрйыны кывбурьяс дорö лөсялысь шыладьяс. Рольяс серти мичаа лыддыны пьеса текст. Орччöдны висъталан да пьеса нога текст. Мөвпавны серпасьяс паньд сувтöдöм. Кывбур юргөм. Кывьяс бөрйöмын поэтлөн сям: матын вежөртаса кывьяс, унаысь шуөмьяс, мичкывьяс. Кывбурын да йöзкост бөрданкывйын öткодьторьяс. «Эськö». Мортлөн ыджыд көсьöмьяс. Сёрникузяяслөн тэчас, кывбурын налөн тодчанлун. Кывбур нимлөн вежөртас. «Вылісянь». Төвся енэж образ. Кывбурлөн дженьыдлун кызди художествоа приём. Ас модаа, «чипаса» тэчас. Кывбурлөн гор. «Кодзув пи». Мойдлы да притчалы лөсяланторьяс. Морт ловлөн усьöм да кыпöдчöм, озырлун да шуд – пьесалөн шөр темаяс. Кодзув пи вежсьöмлөн помка. Пьесалөн велöдан вежөртас. Содтöд лыддьöм: Коми поэтъяслысь ывлавыв йылысь бөрйöм гижöдьяс (Илля Вась «Гожея асыв», «Вöрын»; Лебедев М.Н. «Вогöгрся олөм»; Размыслов А.П. «Тулыс; Некрасов А.И. (Гамса) «Шондйöй- мамöй», «Бур художник гожöм», Елькин М.А. «Турунвиж», мукöд).

герой характер йылысь, юксыны мөвпьясөн классын. Донъявны геройöс, сылысь поступокьяссö. Лосьодны пьеса дорö серпасьяс, думыштны декорацияс. Пуктыны пьесасö школа сцена вылын. Гижны спектак вылö отзыв.

Литература теория Кывбур юргөм.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст.

Кывбур да шылад костын йитöд. Звукоподражание. Аллитерация. Ассонанс.

Тима Вень да мукöд поэт гижöдысь корсьны кывбур юргөмкөд йитчöм приёмьяс. Орччöдны кык, некымын кывбурлысь юргөмсö.

Литература теория Пьеса Пьеса да театр. Сцена вылын ворсöмкөд йитчöм аслыспөлöслуньяс: действиелөн кадыс да иньс, персонаж характер восьтан приёмьяс.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйён дженьыда висьтавыны медтөдчанасө. Юксыны төдса пьесаыс, театрын аддзылём спектакьяс йылысь мөвпьясөн. .

Торопов Иван Григорьевич И.Г. Торопов – Коми республикаса народнӧй гижысь. Война да писательлӧн челядьдыр. «Шуриклы шыд». Сьӧкыд кадӧ челядьлӧн быдмӧм-сӧвмӧм. Сиктса йӧзлӧн ӧта-мӧдлы отсасьӧм. Федялӧн морттуй. Висьтын олӧмсӧ герой синмӧн да вежӧрӧн доньялӧм. Геройлӧн сӧвмӧм, верстяммӧм. Война вуджысь йӧз: Федялӧн бать, мам, чой-вок, Пока Микит, Ош Анна. Гижӧд серти художникьяслӧн (А.В. Мошевлӧн, Ю.Н. Лисовскийлӧн) серпасьяс. Лыддыны да висьтавыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Вӧчны гижысь творчестволы сӧм выставка. Тӧд вылӧ уськӧдны И.Г. Тороповлысь велӧдӧм гижӧдьяс, төдса геройясӧс. Ас кежысь да гораа лыддыны проза гижӧд. Ас кывйӧн висьтавыны юкӧнъяс. Гөгөрвоны геройяслысь этшсӧ, быд торья геройлысь инсӧ. Видлавыны гижӧдлысь тэчассӧ. Аддзыны висьтасян (медводдза морт нимсянь сёрниа) текстлысь аслыспӧлӧслуньяс: висьтасысь геройлысь сьӧлӧмкылӧмьяссӧ, сылысь видзӧдласьяссӧ да олӧм гӧгрвоӧмсӧ. Видлавыны висьт дорӧ художникьяслысь серпасьяс, орчӧдны найӧс. Юксыны висьт йылысь мөвпьясөн. Велӧдны висьтысь юкӧн наизусьт.

Литература теория Пейзаж литература гижӧдын Художествоа гижӧдын пейзажлӧн коланлун: лоӧмторьяслысь кад да ин пасйӧм, геройяслысь сьӧлӧмкылӧмьяс восьтӧм, авторлысь видзӧдлас петкӧдлӧм. Пейзаж серпасасян искусствоын да литератураын.

Петкӧдлыны пейзаж йылысь тӧдӧмлуньяс. Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйӧн дженьыда висьтавыны медтөдчанасӧ, вайӧдны примерьяс велӧдӧм гижӧдьясысь. Орчӧдны литератураын да серпасасян искусствоын ывлавыв петкӧдлӧм. Юксыны мөвпьясөн мусаммӧм пейзаж йылысь.

Юшков Геннадий Анатольевич Г.А. Юшков – Коми республикаса народнӧй гижысь. Война кадся челядьдыр. Г.А. Юшков творчествоын коми йӧзлысь вежӧрсӧ да оласногсӧ дорйӧм-кыпӧдӧм. «Мамӧ». Кывбурын юрнуӧдысь сьӧлӧмкылӧмьяс. Война кадлысь чужӧмбансӧ ӧти лоӧмтор отсӧгӧн восьтӧм. Мамлӧн да висьтасысьлӧн образьяс. Эня-пиалӧн матыслун, мам да пи костын топыд да некор личавлытӧм йитӧд.

Лыддыны да висьтавыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Тӧд вылӧ уськӧдны Г.А. Юшковлысь велӧдӧм гижӧдьяс, төдса геройясӧс. Тӧдмавыны, Г. А. Юшковлӧн кутшӧм небӧгьяс эмӧсь сиктса (карса) да школа библиотекаысын. Мичаа лыддыны кывбура гижӧд, велӧдны наизусьт. Вочавидзны юалӧмьяс вылӧ. Аддзыны гижӧдьясысь авторлысь видзӧдлассӧ, сӧйӧс восьтысь приёмьяс. Чукӧртны коми поэтыяслысь мамьяслы сӧм «Кыйсысьлӧн висьт». Кыйсысьлӧн шог мөвпьяс. Морта- мортлы эскӧм. Морт олӧмлӧн дон. Кывбурлӧн висьтасян форма, кыв. «Семӧ юкмӧс». Йӧз паметын бур мортлӧн олӧм. Юкмӧс ва да юкмӧс вӧчысь образьяслӧн вежӧртас. «Мӧсьяс». Мӧсьясӧс мортъяммӧдӧм, тайӧ приёмьслӧн тӧдчанлун. Мӧс жыннян звӧн да вичко звӧн – йитӧд, орчӧдӧм. Коми йӧзлӧн мӧс видзан традиция. Г. А. Дмитриевлӧн «Вердысь»

картина. «Пöч-пöльнымöс босьтамöй». Вöйдöр олысь йöзöс пыдди пуктöм, наöн нимкодясьöм. Пöч-пöльлысь ловсö мича востымкöд орчöдöм. Кывбурыслöн öнiя олöмлы лöсялöм. «Менам чом». Коми вöралысьяслöн традиция. Поэтлысь гижан уджсö вöралан чомкöд орчöдöм. Кывбурын мöд морта кадакывьяслöн тöдчанлун. Содтöд лыддьöм: Кузедбай Герд (удмурт) «Удмурт» (кывбур); Орлова Р.К. (мокша) «Чужанiнöй менам», «Лунья-рытья», «Дi» (кывбурьяс). кывбурьяс, дасьтыны аддзöм кывбурьясысь литературнöй композиция, уджавны группаясöн. Гөгöрвоны поэтöн пуктöм могсö – ошкыны-лэптыны коми йöзлысь бурсö. Орчöдны матыс темаа кывбурьяс (Г.А. Юшков «Семö юкмöс», И.А. Куратов «Синтöм пöльö»). Аддзыны гижöдьясыслысь ас сиктса олöмкöд йитöд. Некомын гижöд подув вылын вöчны кывкöртöд Г.А. Юшков поэзияын медшöр тема йылысь. Тöдмасьны Г.А. Дмитриевлöн «Вердысь» картинаöн, орчöдны Г.А. Юшковлöн «Мöсьяс» кывбуркöд. Аддзыны тайö тема вылö мукöд картинаяс, гижöдьяс.

Литература теория Лирика. Лирика герой

Лыддьыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст Лирика гижöдын лирика герой нимсянь мöвпалöм да сёрнитöм, сьöлöмкылöмьяс восьтöм. Лирикаын «ме» да «ми» формаяслöн тöдчанлун.

торйöдны медшöр мöвпяссö. Вайöдны учебникын сетöм статья дорö ас примерьяс. Петкöдлыны лирика йылысь мукöд тöдöмлуньяс.

Ногиев Иван Иванович Гижысь олöмысь да творчествоысь тöдчана пасьяс. Коми журналъясын йöзöдöм гижöдьяс, «Винегрет» книга. «Руб». Талуныя олöмысь проблемаяс кыпöдöм: вина юöm – курыд шог. Вина юысь мамлöн веськодь сьöлöм. Ыджыд мамлöн меллун, зонка вöсна кывкутöм. Нывбаба-героиняслöн портретьяс. Витя – писькöс мывкыда, бур сьöлöма зонка. Висьтын бöрья лöмторлöн вежöртас. Висьтлöн кыв. Содтöд лыддьöм: Ногиев И.И «Винегрет» небöгысь бöрйöм гижöдьяс.

Лыддьыны да висьтавыны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Ас кежысь тöдмасьны гижöдöн, бöрйыны гораа лыддьöм вылö юкөнъяс, мичаа лыддьыны найöс урок вылын. Лöсьöдны гижöдлысь план. Ас кывйöн дженьыда висьтавыны гижöдлысь сюрöссö. Вочавидзны юалöмьяс вылö. Гөгöрвоны авторлысь шöр могсö, гижöдлысь – темасö да шöр мöвпсö. Юксыны гижöд йылысь мöвпясöн. Лöсьöдны гижöд вылö отзыв.

Литература теория Проза гижöдын герой да автор Герой да серпасалан кад. Герой олöмын уна йöзлысь оласног петкöдлöм. Герой – авторлысь видзöлас восьтысь.

Лыддьыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйöн дженьыда висьтавыны медтöдчанасö, вайöдны содтöд примерьяс. Велöдöм гижöдьяс серти гижны неиджыд сочинение автор да герой костын йитöдьяс йылысь. Васютов Юрий Константинович Лыддьыны да висьтавыны гижысь

Гижысь олöмысь да творчествоысь тöдчана пасьяс. Ю.К. Васютов – челядьлы гижысь. «Шонди вой». Повесытын война кадся челядьдыр тема. Сиктса челядьлөн олöм, ёртасьöм, аслысногөн мөвпалöм, фронтлы отсасьны көсьöм. Глафиранналөн образ. Челядьлы гижöдлөн кыв. Содтöд лыддьöм: Чавайн С.Г. (мари) «Рас» (комиöдис Ю. Васютов).

Йылысь юöртан текст. Ас кежысь тöдмасьны гижöдөн, бöрйыны гораа лыддьöм вылö юкөнъяс, мичаа лыддыны найöс урок вылын. Вочавидзны юалöмъяс вылö. Гөгöрвоны гижöдлысь темасö, юрнуодан мөвпсö, шöр геройлысь да ёртъясылысь характеръяс, налысь инсö öтув коллективын. Тöдмавны ас сиктса школалысь война кадся историясö, корсьны велöдчысьяс да велöдысьяс йылысь юöръяс. Лöсьöдны война кадся школа йылысь öтувъя удж.

Литература теория Портрет литература гижöдын Портретлөн литература гижöдын тöдчанлун: портрет отсöгөн геройкөд тöдмөдöм, сылысь этшсö да авторлысь донъялöмсö восьтöм. Мортлысь ортсысö серпасалысь приёмьяс.

Лыддыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст, торйöдны медшöр мөвпъяс, вайöдны примерьяс велöдöм гижöдъясысь. Вöчны «Портрет литератураын да мукöд сикас искусствоын» тема вылö юөр, вöдитчыны серпаса альбомъясөн, компьютерён да мукöд сикас техникаён. Лöсьöдны «Портрет коми серпасасян искусствоын» выставка.

Лодыгин Василий Григорьевич

Лыддыны да висътавны гижысь йылысь юöртан текст. Мичаа

Гижысь олöмысь да творчествоысь тöдчана пасьяс. В.Г. Лодыгин – кывбур да сыланкыв гижысь. «Менам чужанінын». Кывбур- сыланкыв. Чужанін ыдждöлöм. Поэт чужанінлысь аслыспöлöслунсö восьтысь образьяс, приёмьяс. Мичкывъяс, кывбурын налөн тöдчанлун. М. Оверинён лöсьöдöм шылад, сылөн мичлун. «Дзюлюкöй дай юй...». Юлөн тöдчанлун коми олöмын. Юлөн ловъялун. Поэтлөн сёлöмкылöмъяс, найöс восьтысь приёмьяс. Мыр. Вöрса ю. «Уна-уна дзоридза...». Ловъя вөр-ва – В. Лодыгин поэзияын медшöр тема. Поэтлөн образ. Поэт да вөр-ва – öта-мөдöс радейтысьяс. Керка. Кывбурлөн настроение. Керка тшупöм-лэптöм – радлунөн тырöм удж. Гижöд кыв да вежöртас: коми сиктлы, коми войтырлы бурсиöм. Коркө волö вай Эжва йылö. Кывбур-шыöдчöм. Поэтлөн чужанін. Поэтлөн да чужанінас корöм йöзлөн образьяс.

лыддыны кывбурьяс. Велöдны наизусьт. Кывзыны сыланкывъяс, велöдны найöс. Вочавидзны юалöмъяс вылö. Гөгöрвоны кывбурьяслысь медшöр аслыспöлöслунъяс, торйöдны художествоа приемьяс. Аддзыны гижöдъяс костысь йитöдъяс, найöс öтуванторьяс. Аддзыны- гөгöрвоны чужан сиктлысь (карлысь) аслыспöлöслун, лöсьöдны чужанін йылысь серпаса гижöд.

Велöдöм материал кывкöрталöм Велöдöм да сёлöм вылö воём гижöдъяс

Пырöдчыны ёрта сёрниö 6-öд классын велöдöм да ас кежысь лыддьöм гижöдъяс йылысь сёрни.

Велöдчан небöг вылысь видлалöм, сійöс аттьöалöм да сукöд колльöдчöм.

Юксыны мөвпясөн мусаммөм гижөдьяс йылысь. Төд вылө уськөдны велөдөм теоретико-литературной материал, терминьяс. Вылысь видлавны велөдчан небөг, доньявны сийөс да во чөжся велөдчан удж.

VII КЛАСС

Темаяс, велөданторлөн сюрөсыс

Велөдчысьлөн удж

Литература мукөд искусствояс пөвстын

Лыддыны ас кежысь да гораа юөртан да научной стилия текст. Төдмасыны школаса библиотекаын Искусство – морт олөм образнөя всьтөм-петкөдлөм. Художествова образ. Литература – кыв искусство. Литературалөн иныс искусстволөн мукөд сикас пөвстын. Художествова да художествотөм сёрни, художествова да научной гижөд.

да кабинетын литература теориясыс словарьсөн, адзыны словарьсыс велөдан тема серти статьяс. Гижөмөн дженьыда гөгөрвоөдны литература теориясыс понятиеяс, вайөдны ас примерьяс.

Куратов Иван Алексеевич И.А. Куратов – национальной поэт. И.А. Куратовлөн медводдза йөзөдчөмьяс, Усть-Сысольскын олан да уджалан кад. И.А. Куратов йылысь Ф.И. Забоевалөн казтылөмьяс. «Важся коми войтырлөн кодралөм». Крестьянинлөн олан идеал, мөдар югыд йылысь чайтөмьяс. Кывбур текстын авторлөн петкөдчөм. «Том ныв (Шондїбанөй, бур таланөй ...)». Томлун – морт олөмын медся мича пөра. Кывбурлөн аслыспөлөслун: шылад, том нылөс ошкан-мичмөдан кывьяс, шыөдчөмьяс, горөдөмьяс, сёрникузяслөн тэчас. Содтөд лыддьөм: Куратов И.А. «Пөрысь морт», «Коми бал».

Лыддыны да висьтавны гижысь йылысь юөртан текст. Сюся кывзыны велөдысьлысь да ёртьяслысь сёрнисө, торйөдны сёрнисыс медтөдчанасө, дженьыда гижны тетрадьö. Төдмавны, кутшөмөн вөліс Усть-Сысольск И.А. Куратов олан кадö. Кывзыны кывбурьяс лыддьөм. Гөгөрвоөдны ёрта ёртлы, кызди колö лыддыны кывбурьяссö, мичаа лыддыны найөс. Велөдны наизусьт, лөсьөдчыны мичаа висьтавны классын. Корсьны кывбур текстьясыс төдчана приёмьяс, йитны гижөд вежөртасыскөд. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Содтөд төдмасыны И.А. Куратов кывбурьясөн, бөрийны велөдан кывбурьяслы лөсялысьясөс (геройяс, тема серти). Орчөдны И. Куратовлысь том да пөрысь йөз йылысь некымын кывбур («Том ныв», «Гөль зон», «Синтөм пөльö», «Пөч»), вөчны кывбурьяс серти кывкөртөдьяс (гөрвоөдны ёрта ёртлы поэтлысь мөвпсö).

Литература теория Мичкыв сикасыяс. Йөзкост мичкыв. Мичкыв – тшөкыда паныдасылысь да став сикас гижөдлы лөсялысь приём.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, торйөдны медшөр мөвпяс, вайөдны примерьяс велөдөм гижөдьясысь. Вайөдны примерьяс ас кежысь бөрийөм текстьясысь.

Йөзкостса творчество Предание. Преданиелы лөсяланаторьяс: важөн вөвлөмтор йылысь висьталөм, шемөсмөдан вежөра да вына герой, вөвлөмторлысь инсö стөча индөм-висьталөм.

Предание сикасыя. Перымса Степан йылысь преданиеяс. Перымса Степан – збыль вöвлöм морт да преданиеса герой. Перымса Степан да туньяс. Перымса Степан да вежа кыз. Перымса Степан синтöммöдö Емдінсаясöс.

Лыддыны ас кежысь да гораа юöртан да научнöй стилия текст. Аддзыны текстысь понятие восьтан юкөньяс. Тöдмасыны фольклор текстлөн аслыспöлöслунөн. Колана ногөн (висьтасын ногөн) лыддыны йöзкост текстьяс, висьтавны ас нимсянь некымынöс. Тöдмасыны велöдан жанрьяслөн аслыспöлöслунөн, кужны торйöдны найöс öта- мöдысь. Орчöдны предание да Чуд йылысь преданиеяс. Чуд йылысь преданиеяслөн паськалöм, сюжет артмöдысь лöмторьяс. Чудьяс да коми войтыр. Места ним гөгöрвоöдан предание. Тайö сикас преданиелөн аслыспöлöслун. Чужан сикт (кар) гөгöрса места нимьяс, налөн артмöм, йöзкост гөгöрвоöдöм. Легенда. Легенда – христианскöй эскöмкöд йитчöм висьт. Йöзкост легендалөн Библияса легендаясысь торьялöмьяс. Ной праведник йылысь легенда («Пötöпа йылысь»). Ной йылысь Библияын висьталöм. Ной – йöзкостса герой. Пötöпа йылысь Библия да йöзкост сюжетьяс орчöдöм. Иус Кростос, Микöла угодник йылысь легендаяс. Шемöсмöдысь лöмторьяс, легенда геройкöд йитчöм чудесаяс. Легендаяслөн вежöртас. Быличка. Быличкалөн мифкöд йитчöм: вөр-ва да морт олöмысь гөгöрвотöмторсö аслыспöлöс ногөн, ставсö ловзьöдöмөн гөгöрвоöдöм. Вöвлытöм ловьяскöд виччысьтöм паныдасылöмьяс да мукöд шензьöдана лöмторьяс йылысь висьтасылöмьяс. Быличкалөн сикасыя. Быличкаса

легенда геройясöс. Тöдмасыны коми да мукöд войтырлөн йöзкост проза серти небөгьясөн (предание, легенда, быличка чукöрьясөн). Орчöдны коми да мукöд войтырлысь текстьяс. Видлавын йöзкост проза геройясöс да сюжетьяс восьтысь серпасьяс (А. Мошевлысь, В. Игнатовлысь, мукöдлысь). Библиотекаын уджалысь да велöдысь отсöгөн лöсьöдны фольклор чукöртысыя да туялысыя йылысь юöртöмьяс. Бать-мам, пöч-пöль отсöгөн чукöртны-гижавны йöзкост висьтасылöмьяс, пасйыны вистасысысö, серпасавны висьтасылöмьяссысö, текстьясысь да серпасьясысь лöсьöдны ки пом небөг персонажьяс. Висьтасысьлөн образ. Коми йöзкостса проза чукöртысыя, йöзöдысыя, туялысыя. Содтöд лыддьöм: Перым войтырьяс фольклорын быличкаяс. Литература теория Йöзкоста творчество да литература Йöзкоста творчестволөн да литературалөн öткодыс да торьялöмыс. Литературалөн фольклоркöд йитöд. Йöзкостса творчествоысь «босьтöмторьяс» литератураын.

Ас кежысь лыддыны да гөгöрвоны научнöй стилия текст, лыддыны сийöс гораа, торйöдны медтöдчанасö, висьтавны. Тöд вылö уськöдны йöзкоста творчествокöд йитчöм литература гижöдыя (V да VI классьясын велöдöмьясöс). Вöчны кывкöртöд сы йылысь, мый вермö «босьтны» фольклорысь литература.

Юхнин Василий Васильевич Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. «Алöй лента» – коми олöм йылысь роман. «Кык вок – кык друг» («Алöй лента» романысь юкөн). Вөр-ва коми морт олöмын. Коми вöралысыяслөн нэмöвöйся видзöдласьяс да обычайяс. Найöс восьтöмын быличкаяслөн тöдчанлун.

Кык воклысь характерьяс ӧтпырйӧ восьтӧм. Лыско – торъя персонаж, сылӧн иныс серпасалӧм олӧмын. Вӧр да вӧралӧм серепасьясын гижысьлӧн мастерство.

Ас кежысь лыддыны да гӧгӧрвоны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст, ас кывйӧн висьтавыны сійӧс. Дасьтыны гижысьлӧн олӧм да творчество серти выставка. Ас кежысь лыддыны проза текст. Бӧрйыны юкӧнъяс гораа лыддӧм вылӧ. Дасьтысьны да лыддыны выразительнӧя. Вӧчны гижӧд серти некымын сикас план, гӧгӧрвоны план сикасьяслысь аслыспӧлӧслунсӧ. Группаяс вылӧ юксӧмӧн дженьыда висьтавыны гижӧдлысь

Содтӧд лыддӧм: Юхнин В.В. «Комсомоллӧн быдтас» (Н. Оплеснин йылысь очерк).

сюрӧссӧ лӧсьӧдӧм план серти. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Донъявны геройясӧс, гӧгӧрвоӧдны налысь этшсӧ лоӧмторьяскӧд йитӧмӧн. Тӧд вылӧ усыкӧдны гижӧд (гижӧдъяс), кӧнӧ шӧр геройӧн лоӧ пемӧс. Орчӧдны Лыско йылысь юкӧнкӧд. Гӧгӧрвоӧдны авторлысь видзӧдлассӧ да могсӧ.

Вурдов Алексей Иванович Гижысь олӧмысь тӧдчана пасьяс. Творчествоын шӧр темаяс. Гижысьлӧн аслыспӧлӧс кыв (диалектизмьяс литература гижӧдын). «Сола гу». Места ним йылысь предание – висьтлӧн подув. Тюнь образын предание геройлы лӧсяланторьяс. «Зарни ныв». Вӧралӧм – коми литератураын аслыспӧлӧс да тӧдчана сюжет. Йӧзкост быличкакӧд висьтыслӧн йитӧд. Висьтлӧн кыв (вомгора сӧрни вылӧ мунӧм). Содтӧд лыддӧм: Омель Лади (удмурт) «Инмар да Морт», «Юсыяс – йӧз», «Ыджыд Крезьлӧн гор», «Ыджыд

Лыддыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст, дженьыда висьтавыны сійӧс. Видлавыны гижӧдъяссӧ йӧзкост висьтасьӧмъяскӧд йитӧдын. Лӧсьӧдны гижӧдъяс сертияс йӧзкост нога виьтасьӧмъяс. Орчӧдны артмӧм текстъяссӧ авторыслӧн висьтъяскӧд. Видлавыны литература гижӧдъяссӧ кыв боксянь.ӧшиньӧ». Тима Вень (Чисталӧв Вениамин Тимофеевич) Гижысь олӧмысь тӧдчана пасьяс. Гражданскӧй войнакӧд йитчӧм кадколаст Тима Вень олӧмын. Тима Вень – коми литературалы подув пуктысь, фольклор чукӧртысь. Тима Вень – вуджӧдчысь. «Ӧтитор чорыда». Поэтлӧн образ да кӧсйӧмъяс. Кывбур синтаксислӧн аслыспӧлӧслун. Синоним вежӧртаса шуӧмъяс. «Важ висьталӧмъяс». «Вӧр керкаын». «Пасйӧд вунӧмысь». Фольклор произведениелӧн стӧч местакӧд йитчӧм. Тима Вень – йӧзкостса сыланъяс да висьтъяс чукӧртысь. Помӧсдӧнсалӧн висьтасьӧмъяс. «Шог асыв». Висьтлӧн историческӧй подув. Война образ. Война – олӧм кисьтысь лӧк вын. Висьтлӧн аслыспӧлӧслун: ывлавывлӧн мича серпасьяс, ывлавывлӧн чӧвлун да война шыяс паныд сувтӧдӧм, лоӧмторьяс тӧрыба вежсьӧм, шӧр геройлӧн абутӧмлун, сиктӧ пырысь

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Учебникын сетӧм статья да водзынджык босьтӧм тӧдӧмлунъяс подув вылын лӧсьӧдны неыджыд юӧртӧм гижысь олӧм да творчество йылысь. Гӧгӧрвоны произведениелысь гижан кадкӧд да сійӧ кадся литературалӧн могъяскӧд йитчӧмсӧ. Ас кежысь да гораа лыддысьны. Тӧдмасьны словарь отсӧгӧн тӧдтӧм кывьяс вежӧртасӧн. Торйӧдны тӧдтӧм кывьяс пӧвстысь диалектизмьяс. Тӧдмасьны гижӧдлӧн историческӧй подулӧн. Видлавыны гижӧд: гӧгӧрвоны авторлысь видзӧдлас да видзӧдлассӧ восьтысь приёмьяс. Аддзыны медся тӧдчанторьяссӧ писательлӧн гижан ногысь (стильысь).

Лосьодны проза гижодлысь цитатаясысь план. Лыддыны текстсö (юкөн) еджыдьясöс донъялан приёмьяс. Висьтлөн композиция: прологлөн да эпилоглөн ин да художествоа вежортас. Висьт нимлөн вежортас. «Медбөрья кымортор» (Пушкин вылысь). А.С. Пушкин Тима Вень олöмын. Вуджодом кывбурлөн аслыспөлöслун. Вуджодчысьлөн тыдовтчöм. «Кöдзыд ю дорын керка» (Д.Н. Мамин-Сибиряк). Öтка пöрысь мортлөн олан этш, пытшкөсса мичлун. Вөр-ва да йöz Елесь олöмын. Музгарко йылысь мөвпьясын геройлөн вөсьöм. Роч Д.Н. Мамин-Сибиряклөн да коми Тима Веньлөн матыслун. Содтöд лыддьöм: Тима Вень «Сартаса биөн». Коми гижысьяслөн вуджодомьясысь: Гаршин В.М. «Сигнал» (вуджодис Г.А. Фёдоров).

художественнöя, действие мунанногсö петкөдлөмөн. Бөрйыны юкөн да гижны сы серти изложение. Велöдны проза гижодысь юкөн наизусьт. Тöдмавны вуджодчöмлысь тöдчанлунсö литература сөвмөдöмын. Гөгөрвоны вуджодчöмлысь да вуджодан гижодьяс бөрйöмлы помкасö. Орччöдны висьт авторлысь да вуджодчысьлысь идеальяссö, гөгөрвоодны матыслунсö да торьялөмсö, донъявны вуджодөмсö.

Литература теория Художествоа гижод кыв (синтаксислөн аслыспөлöслун). Сёрникузяын кыв пöрадок кызди художествоа приём. Сёрникузя тэчаслөн гижод могкөд йитчöм.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин вөсьтысь текст, торйöдны медшөр мөвпьяс, висьтавны да гижны найös, вайöдны примерьяс велөдöм гижодьясысь. Корсьны примерьяс ас кежысь бөрйöм текстьясысь.

Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Гижысь олөмысь тöдчана пасьяс. Нёбдинса Витторлөн коми печать вöсна тöждысьöм, комиөн гижысьясöс котыртöм. Нюмсера гижодьяс Нёбдинса Виттор творчествоын. «Казьтылан торпыригьяс». Казьтылөм – литературалөн аслыспөлöс жанр. Революциябөрся вояслөн серпас Нёбдинса Виттор казьтылөмьясын. Гижысь ёртьяслысь удж сьлөмсянь донъялөм. «Тутуруту Семö». Сиктса гажлөн нюм петкөдысь серпас. Кывбурлөн тэчас да ритм. Повторьяс отсөгөн действиесö тэрмөдöм, мукöд приёмьяс. Гротеск. «Дона гу вылын». Кывбур гижан кад. Став коми йöz нимсянь сёрни, Домнаös казьтылөм-ыдждөдлөм. Героинялысь образ лосьодан приёмьяс. Шыödчöмьяс-чукöstөмьяс отсөгөн Домнаös «ловзьөдөм». Сёрнитысьлөн образ.

Учебникын сетöм статья да водзынджык босьтöм тöдöмлуньяс подув вылын лосьодны гижысь олөм да творчество йылысь юөртöм. Кывзыны выразительнöя лыддьöм. Дасьтысьны выразительнöя лыддыны кывбур текст: гөгөрвоодны кывбур юргөмсö, интонация кыптöм да лэччöм. Кывзыны шыладалөм текст (сыланкыв). Юксьыны мөвпьясөн сыланкыв да сьылөм йылысь. Видлавны кывбурьяссö сетöм юалөмьяс серти. Тöдмавны кывбурлысь жанр, жанркöд йитчöм аслыспөлöслуньяс. Тöдмасьны Домна Каликовалөн олөмөн да подвигөн. Подулавны поэтлысь сьлөм кылөмьяссö, налысь кывбурын вөсьöмсö. Вöчны кывкөртöд поэт творчество йылысь велөдöм гижодьяс подув вылын.

Фролов Николай Адрианович

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олём йылысь юёртан текст.

Гижысь олөмысь тёдчана пасьяс. Н.А. Фролов – учёной да поэт. Гижан ног: ывлалысь мичсё аслыспөлөса юргысь кывбурьясын пекөдлыны кужом. Сыктывкар университетын математика юкөн котыртөмын Н.А. Фроловлөн тёдчанлун. «Домна». Домна Каликовалөн збыль олём да литература образ. Домналөн героизм, ассыс том олөмсё йёз шуд вөсна сетём. Көч Семөлөн да Кыз Прокөлөн образяс, революция кадө олан туй бөрйөм. Поэмаын лирика да висьталан юкөнъяс. Ывла серпасьяс. Персонажъяслөн сёрнитанног. Домналөн образ серпаса искусствоясын: Владимир Афанасьевич Рохинлөн, Владислав Никанорович Мамченколөн, Энгельс Васильевич Козловлөн, Василий Георгиевич Игнатовлөн да мукөдлөн Домна Каликовалы сиём уджъяс (бөрйөм серти). Содтөд лыддьом: Фёдоров Г.А. «Кыа петигөн» (юкөнъяс).

Лөсьөдны текст серти план. Гижны дженьыд изложение. Ас кежысь төдмасьны текстөн. Кывзыны выразительнөя лыддьом. Лыддыны выразительнөя бөрйөм юкөнъяс. Лыддыны рольяс серти. Велөдны юкөн наизусьт. Лөсьөдны гижөдлысь план: ас кывъясөн, цитатаясысь. Висьтавыны кывбура гижөдлысь сюрөссө ас кывйөн. Видлавыны гижөдсө сетём юалөмъяс серти. Аддзыны геройяс костса йитөдъяс, шөр героинялысь образсө серпасалан ногъяс. Торйөдны лирика да висьталан юкөнъяс, йитны гижөдлысь композициясө жанркөд. Орччөдны поэмасө В.А. Савинлөн «Домна гу вылын» поэмакөд. Төдмасьны Коми республикаса художникъяслөн да скульпторъяслөн Домналы сиём произведенийясөн, орччөдны найөс. Öтуйөн лөсьөдны гижөд (альбом, буклет) «Домна Каликовалөн образ коми искусствояын». Литература теория Лыддыны да гөгөрвоны Поэма. Поэма – лирика жанр. Поэма да кывбур костын өткодыс да торьялөмыс. Поэмалы лөсялысь темаяс.

литература термин восьтысь текст, торйөдны медшөр мөвпьяс, висьтавыны да гижны найөс. Орччөдны кывбур да поэма, кыв бурын да поэмаын геройлысь образ восьтөм.

Торопов Иван Григорьевич Гижысь олөмысь тёдчана пасьяс. Томдырся кад йылысь гижысьлөн казътылөмъяс. «Көні тэ, кар?». Война кадө быдмөм том йөзлөн удж да олём, айму вөсна кывкутөм. Зонкаяслөн характерьяс: Федя, Микол, Шыр. Висьтын вөр-ва серпасьяс, шөр геройлысь морттуйсө восьтөмын налөн тёдчанлун. Джуджыд сёлөм кылөмъяса висьтасьом. Лоөмторъяслөн унаысь зэвтчылөм да личалөм. Содтөд лыддьом: Афанасьев Е.А. «Войнабөрся повесьт».

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олём йылысь юёртан текст. Төд вылө уськөдны велөдөм гижөдъяс. Вөчны велөдөм гижөдъяс йылысь юөртөм. Ас кежысь төдмасьны гижөдөн. Лыддыны выразительнөя. Велөдны юкөн наизусьт. Торйөдны висьтсө юкөнъяс вылө, сетны юкөнъяслы ним. Висьтавыны өти-кык лоөмтор йылысь текстсө ёна вежлавтөг да вежлалөмөн (ас нимсянь). Донъявыны геройяслысь морттуйсө. Кыпөдны «вензян» сёрни геройяслөн ёртасьом йылысь, подулавны шөр геройлысь поступокъяссө (Федя да Микол, Федя да Шыр).

Коми поэтыяскөд во гөгөр. Төвся серпасьяс

Төдмасьны велөдчан небөглөн юкөнөн (разделён): гижысыяс

Елькин Михаил Андреевич. «Кор лымйыс төдса видзяс вылас водас...». Арсянь төлө вуджан кадлөн серпас. Мортлөн аскылөм. Кывбурын паныд сувтөдөмьяс. «Абу ёна көдзыд. Ывла шань...». Ловья ывлалөн образ. Ловзьөдөм – кывбурын төдчана прием. Худяков Михаил Михайлович. «Медводдза лым». Мортлөн ывлакөд йитчөм. Художник В.М. Худяковлөн «Төв пуксьөм» серпас. Попов Серафим Алексеевич. «Лымйөн төбсьөм рас да оль». Төв – чөвлуна кад. Узьмөдчөм вөр-валөн кокни ун. Козлов Евегений Валерьянович. «Төвся вёрын». Төвся вёрын мортлөн аскылөм. Мортлөн вөркөд ёртасьөм. Размыслов Ананий Прокопьевич. «Лыжи вылын». Том мортлысь кыпыдлун, пельклун восьтөм: тэрыб действие петкөдлысь кывьяс да кыв тэчасьяс, мукөд приемьяс. Содтөд лыддьөм: Тот А. (венгр) «Март», Гараи Г. (венгр) «Июнь», Вавилин М. (перым-коми) «Медводдза гар талун потіс...», Метс А. «Лёня унмовсисны керөсыяс», Гуляева Л. йылысь юөртөмьясөн, вөзйөм юалөмьясөн да уджыасөн, гижөдьясөн. Дасьтысыны да выразительнөя (художественнөя) лыддыны кывбурьяс. Петкөдлыны интонация отсөгөн поэтлысь, лирика геройлысь сёлөмкылөмьяс. Лыддыны өта-мөдлы, донъявны лыддьөмсө. Велөдны наизусьт. Төд вылө уськөдны кывбура гижөд йылысь төдөмлуньяс. Видлавны кывбурьяссьө. Орччөдны кывбурьяссьө: образьяссьө, кывсө, тэчассьө. Төдмасьны М.М. Худяковлөн «Төв пуксьөм» серпасөн, мукөд художникьяслөн серпасьясөн. Орччөдны, йитны кывбура гижөдьяс да серпасьяс. Орччөдны төвся кад йылысь коми да роч поэтыяслысь кывбурьяс. Казявны төлын ывлалысь да мортлысь олөмсө, лөсьөдны ас серпасьяс да гижөдьяс төвся кад йылысь. Вөчны выставка. (перым-коми) «Бытьё гождөмыс орччөн на кылө...» Литература теория Метрика: хорей, ямб, дактиль, амфибрахий, анапест. Кывбура да кывбуртөм сёрни. Кывбура сёрнилөн ритм, стихьяс да слогьяс вылө юксьөм. Кык да куим слога размерьяс. Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст. Кывбур размерьяс вылө корсьны примерьяс видлалөм да мукөд гижөдысь.

Юшков Геннадий Анатольевич Гижысь олөмысь төдчана пасьяс. Йөзөдлөм небөгьясөн төдмасьөм. Чужан кыв да му дорйөм – гижысь творчествоын медшөр тема. «Конө Семө». Конө Семө да Генагей костын топыд йитөд. Верстьө мортлөн быдмысь войтыр понда быдлунся төжд, кужөмөн велөдөм. Генагейлысь морттуйсө восьтан приёмьяс. Висьт тэчас. Висьтасянног. «Кодлы шуштөм чужан муыс». Морт олөмын меддонаторьяс йылысь шызьөдан сёрни (чужан му, мам, чужан кыв). Чужан му кедзовтысьөс донъялөм. «Сы мында Зыряновск эм Сибириын». Коми йөз – Сибир овмөдысь войтыр. Коми мортлөн

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Төд вылө уськөдны велөдөм гижөдьяс. Вөчны төдса гижөдьяс йылысь юөртөм, челядылы сиөм небөгьясысь выставка. Видлавны небөгьяссьө, донъявны гижысылысь да художниклысь уджсө. Лыддыны мусаммөм гижөдьяс. Ас кежысь да гораа лыддыны висьт. Видлавны гижөдсө: гөгөрвоөдны шөр геройлысь

да висътасысьлысь йитӧдсӧ, налысь этшсӧ, висът композициялысь тӧдчанлунсӧ. Донъявны гижысьлысь кывсӧ. Велӧдны юкӧн наизусът. Кывзыны выразительнӧя лыддьӧм. Дасътысьны да выразительнӧя лыддьыны збойлун, повтӧмлун, ылі муясӧдз воӧдчыны кӧсйӧм да сям. Поэтлӧн видзӧдлас. Содтӧд лыддьӧм: Юшков Г.А. «Медся кокни мортлы чужан муас», «Ми – комияс», «Блі туйӧ петӧмаӧсь юсяяс»; Вагатова М.К. (хант) «Хетта».

кывбуръяс. Велӧдны наизусът. Велӧдчан небӧгын вӧзйӧм юалӧмъяс вылӧ подуласьӧмӧн видлавны кывбуръяссӧ. Гӧгӧрвоӧдны ӧта-мӧдлы кывбуръяслысь вежӧртассӧ, гижысьлысь видзӧдлассӧ коми йӧз вылӧ. Литература теория Висътасыӧм да висъталӧм. Художествоа гижӧдын медводдза морт нимсянь да коймӧд морт нимсянь сӧрни.

Лыддьыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст. Корсьны примеръяс висътавлан да висътасян текстъяслысь, орчӧдны сӧрнитысьяслысь (висъталысьлысь, висътасысьлысь) петкӧдчӧмсӧ. Лӧсьӧдны текстъяс медводдза морт нимсянь, коймӧд морт нимсянь.

Куратова Нина Никитьевна Гижысь олӧмысь тӧдчана пасъяс. Н.Н. Куратова – педагог (олӧмын да гижӧдъясын). Челядылы да челядь йылысь гижӧдъяс. «Бобӧнянь кӧр» (дженъдӧдӧмӧн). Повесътын война кад петкӧдлӧм. Нывкалӧн быдмӧм-верстяммӧм. Сиктса йӧзлӧн олан этш. Татьяна Васильевна – война кадӧ нывбабаяслысь инсӧ восьтысь образ. Мортлӧн, сиктса котырлӧн, став страналӧн ӧтув могъяс.

Ас кежысь да гораа лыддьыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Вӧчны выставка «Н.Н. Куратова – челядылы гижысь». Видлавны небӧгъяссӧ, донъявны гижысьлысь да художниклысь уджсӧ. Бӧрйыны да лыддьыны гижӧдъяс. Тӧдмасыны повесът текстӧн. Висътавны юкӧнъяс, донъявны висъталӧмсӧ. Выразительнӧя лыддьыны бӧрйӧм юкӧнъяс. Видлавны гижӧдсӧ сетӧм юалӧмъяс вылӧ подуласьӧмӧн.

Бурлӧн лӧклы паныд сулалӧм, лӧксӧ вермӧм. Содтӧд лыддьӧм: Самсонов Н. (удмурт). Санколӧн нянь (висът).

Гижӧд сертиыс лӧсьӧдны юалӧмъяс ӧрта-ӧртлы. Туявны шӧр геройлысь образ восьтан приӧмъяс, герой нимсянь висътасыӧмлысь аслыспӧлӧслунъяссӧ. Гижны повесът йылысь нейджыд сочинение-отзыв.

Литература теория Повесът Висът да повесът, налӧн торъялӧмъяс. Повесътын персонажъяслӧн йитӧдъяс да петкӧдчӧм.

Лыддьыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст. Дженъыда висътавны юӧртан текст.

Тимин Владимир Васильевич Гижысь олӧмысь тӧдчана пасъяс. В.В.Тимин – гижысь да чужан му вӧсна тӧждысьысь морт. «Эжва Перымса зонка». Важ комияслӧн оласног, енъяслы эскӧм, вӧр-вакӧд топыд гӧрӧд, ордпу йитӧдъяс, видзӧдласъяс. Персонаж нимъяслӧн тӧчас да вежӧртас. Тикӧлӧн повтӧмлун, вежӧр, пытшкӧсса мич, чужан му радейтӧм. «Коми нимъяс йылысь». Коми нимъясын чужан мулӧн образ. Коми нимъяс бырӧм, ӧнія йӧзлӧн веськодълун. Поэтлӧн коми

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олём йылысь юёртан текст, ас кывйён висьтавыны сійӧс. Тӧдмасьны «Эжва Перымса зонка» йӧзӧдӧмьясӧн, видлавыны небӧгьяс, донъявыны найӧс. Ас кежысь да гораа выразительнӧя лыддысьны. Бӧрйыны повесытысь юкӧнъяс да гижны на серти диктант, изложение. Видлавыны повесытсӧ, сылысь йитӧдсӧ коми йӧз историякӧд. Гӧгӧрвоӧдны гижысьлысь могсӧ. Тӧдмасьны гижӧд отсӧгӧныс важ коми оласногӧн.

лыддысьысь дорӧ шыӧдчӧм. «Челядьдырся». Чужан сиктса бур йӧз поэт казтылӧмын. Поэтлӧн челядьдырся этшыс. Содтӧд лыддьӧм: Ругоев Я. (карел) «Войся серпас», Шесталов Ю. «Чужан мулӧн лов шыяс» (манси), Тарханов А. (манси) «Элентур», «Пожӧмьяс качӧны вылӧ» (комиӧдӧс В. Тимин).

Выразительнӧя лыддыны кывбурьяс. Гӧгӧрвоӧдны поэтлысь мӧвпсӧ, майшасьӧмсӧ, чужан му вӧсна тӧждысьӧмсӧ. Мӧвпавны поэтлӧн мортуй йылысь, поэт образлӧн аслыспӧлӧслун йылысь. Велӧдны кывбур наизусыт. Лӧсьӧдны неыджыд донъялан гижӧд «Эжва Перымса зонка» небӧг йылысь.

Литература теория Литература гижӧд видлалӧм да донъялӧм. Литература гижӧд видлалӧм да донъялӧм кыдзи лыддысьысьлӧн удж.

Тӧдмасьны гижӧд видлалан да донъялан текстӧн, гӧгӧрвоны сылысь аслыспӧлӧслуньясӧ. Лӧсьӧдны план, видлавыны сы серти неыджыд гижӧд.

Габова Елена Васильевна Гижысь олӧмысь тӧдчана пасьяс. Е.В. Габовалӧн небӧгьяс. Челядьлӧн, том йӧзлӧн олӧм, верстыамман кад – гижысьлӧн медрейтана тема. «Радейтӧмысь двойка» Валералӧн да Танялӧн характерьяс. Зонкалӧн медводдза радейтчӧм, нывкалы аслыспӧлӧса сійӧс петкӧдлӧм. Радейтчӧм лякӧсьтысь вежӧктӧм. Лоӧмторьясын велӧдысьлӧн ин. Гижӧд нимлӧн вежӧртас. Гижысьлӧн образ.

Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олӧм йылысь юёртан текст, ас кывйён висьтавыны сійӧс. Тӧдмасьны гижӧдӧн. Донъявыны геройяслысь мортлунсӧ, пырӧдчыны ёрта сёрниӧ гижысьӧн лӧптӧм проблемаяс йылысь. Орчӧдны серпасалӧм лоӧмторьясӧ збыль олӧмкӧд. Гижны отзыв сяма неыджыд сочинение.

Велӧдӧм материал кывкӧрталӧм Пырӧдчыны ёрта сёрниӧ. Велӧдчан небӧг выльысь видлалӧм. Велӧдӧм да сӧлӧм вылӧ воӧм гижӧдьяс йылысь сёрни.

сизимӧд классын велӧдӧм да ас кежысь лыддьӧм гижӧдьяс йылысь. Юксыны мӧвпьясӧн мусаммӧм гижӧдьяс йылысь. Тӧд вылӧ уськӧдны велӧдӧм теоретико- литературнӧй материал, терминьяс. Выльысь видлавыны велӧдчан небӧг, донъявыны сійӧс да во чӧжся велӧдчан удж.

VIII КЛАСС Темаяс, велӧданторлӧн сюрӧсыс Велӧдчысьлӧн удж

Мортлӧн пытшкӧсса олӧм – коми литератураын медшӧр петкӧдлантор. Мортлысь пытшкӧсса олӧм восьтысь приёмьяс. Авторлӧн морттуй, олӧм вылӧ видзӧдлас, олӧмсӧ да йӧзсӧ донъялӧм.

Тод выло уськӧдны VII классын велӧдӧмтор. Вӧчны книга выставка. Вочавидзны викторина юалӧмъяс выло. Лыддыны ас кежысь учебникысь текст, комментируйтӧмӧн лыддыны, дженъыда пасйыны медтӧдчанасӧ, вайӧдны ас примеръяс.

Йӧзкостса творчество Литература теория Обряд. Обряддырся да обрядкӧд йитчӧм поэзия. Обрядлӧн сикасьяс. Обряддырся да обрядкӧд йитчӧм поэзиялӧн аслыспӧлӧслун. Сылы лӧсялысь образность да кыв. Кӧлысь

Лыддыны да гӧгӧрвоны фольклор термин восьтысь текст, ас кывйӧн дженъыда висътавны медтӧдчанасӧ, вайӧдны ас примеръяс. Гӧгӧрвоӧдны календар обрядъяслысь да олан кытш обрядъяслысь сюрӧссӧ, налысь дырся поэзия. Быдтысьӧмкӧд йитчӧм поэзия. Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич) «Ныв сетӧм». Опера-драмын сыланкыв да вӧчӧм ӧтувтчӧм, обрядлӧн мич.

ӧткодьлунсӧ да торъялӧмсӧ. Лыддыны Тима Веньӧн гижӧм «Ныв сетӧм» опера-драмаысь юкӧн. Гӧгӧрвоӧдны сыланкывлысь да вӧчӧмлысь ӧтувтчӧмсӧ, восьтыны обрядлысь мичсӧ да тӧдчанлунсӧ.

Куратов Василий Алексеевич В.А. Куратов – коми поэзияын водзмӧстчысь. В.Куратовӧн чукӧртӧм йӧзкостса бӧрданкывъяс да коми лирикалӧн востымасян кад. В.А. Куратовӧн фольклор чукӧртӧм «Бӧрданкывъяс верӧс сайӧ ныв сетӧм дырйи».

Мичаа лыддыны бӧрданкывъяссӧ. Аддзыны аслыспӧлӧслунъяссӧ, серпасалан приёмъяссӧ, восьтыны тӧдчанлунсӧ. Кывзыны бӧрдӧдчанкывъяс. Гижны-чукӧртны ас сиктысь бӧрдӧдчанкывъяс. Нуӧдны рытпук, лӧсьӧдны сылысь сценарий, пыртны сэтчӧ ӧнӧ кадлы лӧсялана обряд юкӧнъяс.

Куратов Иван Алексеевич И.А. Куратовлысь олӧм тӧдмалӧм да рукописьяс аддзан историяысь. Поэтлӧн рӧдвуж. «Коми кыв». Морт олӧмын чужан кывлӧн тӧдчанлун. Поэтӧн коми кыв донъялӧм. Асьсӧ медводдза коми поэтӧн кылӧм.

«Менам муза».

Лыддыны юӧртан текст. Висътавны ас кывйӧн. Мичаа лыддыны кывбура текст. Восьтыны поэтлысь сьӧлӧмкылӧмъяссӧ, гӧгӧрвоӧдны видзӧдлассӧ. Лӧсьӧдны ас нимсянь чужан кыв йылысь гижӧд. Орчӧдны И.А. Тургеневлӧн «Русский язык» кывбуркӧд. Восьтыны поэтыяслысь аскылӧмъяссӧ, виччысьӧмсӧ.

Муза образ. «Абу вуза» кывтэчаслӧн кывбур чӧжыс сӧвмысь вежӧртас. Муза – лӧня кывзысь да сӧрнитысь ёрт, стрӧг критик, судья, войтырлысь шогъяс да увтыртысьяслысь лӧклун эрдӧдысь. Гражданскӧй поэтикалӧн да гижан эстетикалӧн ӧтувъялун. Кывбурлӧн кытшола тэчас.

«Корысь». Корысьлӧн олӧм, шудтӧм да шуда здукъяс. Олӧмсӧ примитӧм. Морт олӧм выло авторлӧн видзӧдлас.

«Генерал, тэ ов и югъяв!» Авторлысь мөвпсö дженьыда, но ёся восьтöм. Мортлысь ортсы эмлун да пытшкөсса гөльлун паньыд сувтöдöм. Збыль мичлун нимöдöм да весьшөрö олысьясöс дивитöм. Ирония.

Содтöд лыддьöм: Лийв Ю. (эст) «И колис менам дзолядырöй ылö», «Менам сылан»; Каплински Я. (эст) «Нэм чöжыд овны йöзын», «Волю воча менам вöвлытöм челядьдырысь».

Мичаа лыддьыны кывбура текст. Видлавны кыв да тэчас боксянныс. Гөгөрвоодны муза образ. Восьтыны поэтлысь могсö. Велöдны наизусьт.

Мичаа лыддьыны кывбура текст. Кывйөн серпасавны корысьлысь образсö, гөгөрвоодны Енлы кевмысян лов шысö. Восьтыны поэтлысь мөвпсö. Мичаа лыддьыны кывбура текст. Восьтыны авторлысь ирония пыр герой донъялöмсö. Корсьны да лыддьыны И.Куратовлысь дженьыд кывбурьяссö. Гижны сочинение.

Жаков Каллистрат Фалалеевич

Лыддьыны юортан текст. Уджавны мусерпас серти. Лöсьöдны Комияслысь важ оласног тöдмалысь, кыпыда да вежавидзöмөн та йылысь гижысь. «Биармия» поэма аддзан историяысь. «Биармия» (юкөнъяс). Авторлөн могъяс. Чужан мулысь история мичмöдöм, поэтизируютöм. Мукöд кывъя йöзлөн литературной эпосьяскöд йитöд. Гижöд сюжетлөн, геройяслөн да кывлөн аслыспөлöслун. Коми кыв ылö М.А. Елькинлөн вуджöдöм. Вуджöдчысьлөн сям. Содтöд лыддьöм: Э. Лённротөн лöсьöдöм суоми войтырлөн «Калевала» эпосысь юкөнъяс.

дженьыд юөр М.В. Ломоносов, Н.М. Карамзин, А.Е. Ванеев йылысь. Мичаа лыддьыны кывбура текст. Лöсьöдны цитатаа план. Дасьтыны герой йылысь висьт. Восьтыны поэмаын коми олöм серпасаланторьяс, авторлысь мөвпсö да лов шысö, чужан му ылö да коми морт ылö муслуна видзöдлас. Бөрйыны образьяс дорö шылад. Велöдны юкөн наизусьт.

Литература теория Художествоа гижöд вуджöдöм.

Лыддьыны да гөгөрвоодны литература термин восьтан текст, торйöдны медтöдчанасö, висьтавыны вуджöдчан история йылысь. Орччöдны рочөн да комиён «Биармия» поэма юкөнъяс.

Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич) Уна сикас енбия, шмоньлив характера, велöдчыны зильысь морт. «Райын».

Лыддьыны юортан текст. Восьтыны гижысьлысь уна сикас енбисö. Висьтавыны ас кывйөн казьтылöмсö. Мичаа лыддьыны драма текстсö рольяс серти. Вöчны тöдтöм. Пьесаын райö веськалöм грешник йылысь йöз костын паськалöм сюжетлысь вежörtассö сöвмöдöм, выльмöдöм. Сюзь Матвей – эскöдана коми национальной характер – шогö усылытöм, уджач, йöзлы бур керысь, гажöдчыны кужысь, сибыд да серамбана морт. Коми мортөн збыль олöмсö да мөдарьюгыдсö гөгөрвоём. Олöмсö пыдди пуктöм да ошкöм. Пьесаын збыль да фантастика петкөдчöмьяс. Авторлөн ремаркаяс. Шмоньлөн ыджыд тöдчанлун. «Спектакасигьясөн». В.А. Савин – театр котыртысь да театр искусство тöдысь. Серам петкөдлана лоёмторьяс висьталöмын авторлөн тöждьяс тыдовтчöм.

«Зэв коланатор». Коми йӧзлысь культура кыпӧдӧм вӧсна В.А. Савинлӧн тӧждысьӧм. Морт олӧмын сыланкывлысь тӧдчанлунсӧ гӧгӧрвоӧдӧм. Публицистика гижӧдлы лӧсяланторъяс. Лыддысьсыськӧд веськыд сӧрни. Содтӧд лыддьӧм: Перым-коми войтырлӧн шмонитана висътыяс («Потя да Потика», «Комиӧн бурджык»).

кывъяса кывкуд. Восьтыны геройясын коми национальной характер петкӧдчӧмсӧ. Корсьны примеръяс ӧния олӧмысь. Гӧгӧрвоӧдны коми мортлысь збыль олӧм да мӧдаръюгыд вылӧ видзӧдлассӧ. Гижны олӧм донъялан юкӧнъяс да комментируйтны найӧс. Восьтыны шмоньлысь тӧдчанлунсӧ. Пуктыны сцена вылын торъя юкӧнъяс.

Лыддыны текстсӧ. Донъявны гижысьлысь серамбана сӧрнисӧ. Видзӧдны спектак да донъявны сӧйӧс. Тӧдмавны, кутшӧм спектакъяс пуктивлісны сиктын да школаын. Лыддыны текстсӧ. Гижны публицистикалы лӧсяланторъяссӧ. Вӧчны проект коми сылан йылысь. Корсьны «Йӧлӧга» да «Коми му» газетъясысь коми сыланкывъяс йылысь да сылысьяс йылысь юӧр. Чукӧртны материал ас сиктын да районын сылысьяс йылысь. Юасыны рӧдвужлысь, кутшӧм сыланкывъяс медрейтанаӧсь. Нуӧдны сылан рыт.

Литература теория Драма. Драма жанръяс. Комедия. Публицистика.

Лыддыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйӧн дженьыда висътавны медтӧдчанасӧ, вайӧдны содтӧд примеръяс.

Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич) Чужанінкӧд, чужан войтыркӧд, чужан кывкӧд сьӧлӧм йитӧд. Лыддысьны радейтӧм, велӧдчыны ӧна окотитӧм. «Трипан Вась». Гражданскӧй война дырйи коми крестьянинлӧн сьӧкыд олӧм, медколанторсӧ вӧчны-помавны зільӧм. Трипан Васьлӧн портрет, оласног, вӧр- ваӧ да видз-муӧ сьӧлӧмсӧ пуктӧм, удж радейтӧм, челядь понда тӧждысьӧм. Морт – вӧр-валӧн юкӧн. Ловъя ловъяс пӧвстын мортлӧн ин, вӧр-ва да морт олӧмлӧн кад. Войвыв гожӧмлӧн серпасъяс. Висьталӧмлӧн ритм. «Кайла видзӧдла». Гӧран му – крестьянинлӧн вердысь Лыддыны юӧртан текст. Висьтавны ас кывйӧн. Мичаа лыддыны проза текст. Висьтавны сьӧлӧмкылӧмъяс йылысь. Видлавны вӧр-ва серпасалӧм юкӧнъяс, корсьны либӧ лӧсьӧдны на дінӧ шылад. Аддзыны ритма юкӧнъяс, тӧдмавны налысь артманногсӧ. Корсьны висът йылысь отзывъяс, гижны на серти реферат. Гижны ритма висът. Велӧдны юкӧн наизусът. Мичаа лыддыны кывбура текстъяс. Видлавны художествоа тэчассӧ, сӧрнисӧ. Орчӧдны А.В. Кольцов кывбуръяскӧд. Орчӧдны Г. Юшков кывбуркӧд. Корсьны иллюстрацияс. Гижны сочинение.

да ен. Крестьянин – уджалысь да поэт, мусӧ сывны-ошкыны кужысь.

«Гӧрысь». Гӧрысьлысь лов шыяссӧ петкӧдлӧм-восьтӧм. Сьӧрсӧн-бӧрсӧн мунысь серпасъяс да сьӧлӧмкылӧмъяс. Содтӧд лыддьӧм: Кузубай Герд (удмурт) «Ми кӧдзам и кӧдзам...». Литература теория Ритма проза. Автор видзӧдлассяслӧн да сьӧлӧмкылӧмъяслӧн эпос нога гижӧдын тыдовтчӧм.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйён дженьыда висьтавыны медтөдчанасө, вайөдны содтөд примерьяс.

Чужан кыв йылысь кывбурьяс Попов Серафим Алексеевич. «Чужан кыв кедзовтысьяслы». Чужан кыв вунөдысьёс дивитөм. Кывбурын паньд сувтөдөмьяслөн коланлун. Юшков Геннадий Анатольевич. «Коми кыв! Колян нэмын на тэныд...». Чужан кывлөн да чужанінлөн талуныс да аскиалуныс. Поэтлөн ыджыд сьөлөмкылөм, гора сёрнилөн интонация. Тимин Владимир Васильевич. «Чужан кыв». Чужан кыв лэбачкөд орччөдөм. Поэтлөн образ.

Мичаа лыддыны кывбура текстьяс. Видлавыны быд авторлысь образа кывсө, восьтыны видзөдлассө. Паньны сёрни чужан кыв сөвмөдөм йылысь. Чукөртны ас сиктса йөзлысь коми кыв йылысь мөвпяс, дасьтыны небөг либө журнал. Гижны чужан кыв йылысь кывбур. Дасьтысьны чужан кыв йылысь кывбур лыддысьяслөн конкурс кезлө. Велөдны наизусьт бөрийөм кывбур.

Сьөлөмкылөмьяслөн сөвмөм-сөдөм. Лужиков Александр Михайлович. «Коми сёрни...». Коми сёрнилөн гор. Кывбурын аллитерация да ассонанс. Содтөд лыддьөм: Орлова Р.К. (мокша) «Мордва кыв», Селин А. (мари) «Мелі-мыла миян сьылөм», К. Я. Петерсон (эст) «Тöлысь». Литратура теория Художествоа кыв. Художествоа образ артмөдысь приёмьяс (төдөмлун сөвмөдөм). Метафора.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйён дженьыда висьтавыны медтөдчанасө, вайөдны содтөд примерьяс.

Торопов Иван Григорьевич Радиоын журналисталігөн уджач йөзөс нимөдөм. Гижан уджын водзмөстчөм. Книга радейтөм да пыдди пунктөм. Ёртасьны ыджыд сям. «Проса рок». Медводдза радейтөм пестысьөм. Зонка пытшкын ныв дінө муслун сөвмөм. Радейтана мортлы отсавны дасьлун. Федя Мелехин синьясөн Наташаөс да Македонөс серпасалөм, Федялөн этш воссьөм.

Лыддыны юөртан текст. Висьтавыны ас кывйөн. Кывзыны радиопередача да гижны сы йылысь отзыв. Видлавыны шөр геройлысь мортъяммөм да сөвмөм петкөдлысь юкөньяс. Висьтавыны та йылысь 3-өд морт нимсянь. Висьтавыны Наташа нимсянь Федялөн муслун йылысь. Орччөдны Федялысь да Македонлысь олөм вылө паньыда видзөдлассьяс. Гижны радейтчөм йылысь сочинение. Попов Серафим Алексеевич Лыддыны юөртан текст. Кузь нэма да бур шуда олөм. Ыджыд история кадколаст шымыртөм. Коми республикаын паськыда нималөм. «Вит нянь тор». Войнадырся олөмысь сьөлөм дойдана серпас. Мамлөн подвиг.

Висьтавыны ас кывйөн, төдчөдны поэтлысь мывкыд олан сямсө. Мичаа лыддыны кывбура текст. Восьтыны война кадлысь курыдлунсө, мамлысь подвигсө. Видлавыны кывбурын висьтасьөм да майшасьөм йитчанногсө.

Ванеев Альберт Егорович Ёртьяс паметын шоныд югөр кольысь поэт да учёной. Гижан туй панөмын «Удораса пионерьяс» кружоклөн төдчанлун. Азыма велөдчөм, мудзлытөг уджалөм. «Асья пальөдысь, лунья гажөдысь...» Мамлөн пи быдтан нимкодь төждьяс, войнаөн босьтөм

пиӧс куслытӧм виччысьӧм. Содтӧд лыддьӧм: Буда Ф. (венгр) «Изъя мойд», Уташи Ю. «Са рӧма пельсыскайяс» (кывбуръяс, комиӧдӧс А. Ванеев).

Лыддьыны юӧртан текст. Висьтавыны ас кывйӧн поэтлысь казтылӧмсӧ. Тӧдчӧдны уджачлунсӧ да кыпыд олан русӧ. Мичаа лыддьыны кывбура текст. Восьтыны мамлысь пиӧс радейтӧмсӧ, куслытӧм эскӧмсӧ. Петкӧдлыны йӧзкостса сыланкыв дорӧ матыслунсӧ.

Рочев Егор Васильевич Тундра да сэтчӧс олысьяс йылысь ыджыд тӧжд. Бать-мамлысь олӧмсӧ бура тӧдӧм да пыдди пунктӧм.

Лыддьыны юӧртан текст. Висьтавыны Е. Рочевлысь мӧвпалана казтылӧмсӧ ас кывйӧн. Юксыны мӧда-мӧдкӧд лыддьӧмтор вылӧ ас видзӧдласӧн. Тӧд вылӧ уськӧдны Митрук «Кӧрысь тӧрыбджык». Митруклы вӧр-ваӧн козыналӧм вын да вежӧр, став муывывсасӧ ловъяӧн чайтӧм. Велӧдчӧм йӧзӧн вӧр-васӧ «гӧгӧрвоӧм» да жугӧдӧм. Митруклӧн да Митрук чужанӧн судьба. йылысь гижӧд. Содтыны тундраын ӧнӧя олӧм йылысь тӧдӧмлун. Донъявны вежсьӧмьясӧ. Гӧгӧрвоны мифологическӧй вежӧр да научнӧй вежӧр костын торъялӧмсӧ. Восьтыны шӧр геройлысь аслыспӧлӧслунсӧ. Видлавыны авторлысь шмонитан гижан сямсӧ. Панны сӧрни школаын велӧдчӧм йылысь да лыддьысьӧм йылысь.

Козлов Евгений Валерьянович Чужан кывйӧн сьӧлӧм вӧрзӧдана, дивӧ кодъ серпасъяс чужтӧм-артмӧдӧм. «Танӧ, танӧ, танӧ...». Коми сикт олӧмын вежсьӧмьяс. Лирика геройлӧн чужанӧн вӧсна сьӧлӧм дой. Кывбуръяс гӧрӧд, ӧти мӧвпӧн шымыртӧм. Содтӧд лыддьӧм: Абрамов Н.В. (вепс) «Югыдӧс-югыдӧс лов рутӧ шонтанаӧс...» (вудж. Е.В. Козлов), «Пӧрысь пон», «Сиськӧд сылан». Лыддьыны юӧртан текст. Восьтыны поэтлысь олӧм кылӧмсӧ. Лыддьыны кывбура гижӧд. Восьтыны мам да пӧль образъяслысь тӧдчанлунсӧ. Гижны кывбур гӧрӧд серти цитатаа план, тӧдчӧдны быд юкӧн ӧти мӧвпӧн шымыртӧмсӧ. Туявны лирика геройлысь олӧм понда сьӧлӧм дой петкӧдланног.

Лужиков Александр Михайлович

Лыддьыны юӧртан текст. Висьтавыны ас кывйӧн, кызди «Би кинь» журнал сӧвмӧдӧм, песни войтыр понда тӧжд. Кыв дӧнӧ, чужан удж дӧнӧ аслас ру. Коми республикаса да россияса газет-журналын йӧзӧдчӧм. «Раскӧ йӧрмӧм мудзӧм тӧлыс...», «Вӧрса сӧдз ёль ваӧн мысьсӧдӧм», «Важся кыйсьысыслӧн лов». Вӧр-ва вылӧ поэтлӧн аслыспӧлӧс видзӧдлас, ловъяторкӧд ӧтвесьталӧм, кывйӧн серпасалӧм. Содтӧд лыддьӧм: Бачева Г. (перым- коми) «Пельыслӧн гӧрд бипурыс», «Мича югыд паськӧма» поэтлысь сямсӧ донъялӧны гижысь ёртъясыс.. Мичаа лыддьыны кывбура текстъяс. Видлавыны вӧр-ва ловзӧдан серпасъяслысь артманногсӧ. Восьтыны вӧр-ва вылӧ поэтлысь видзӧдлассӧ. Гижны творческӧй диктант.

Юшков Геннадий Анатольевич Коми йӧзлӧн радейтана гижысь. Чужан вӧр-ва понда майшасьӧм. Морт ним вылӧ пунктӧм. «Пияна ош». Вӧр-ва видзӧм да мортлун – торйӧдны позьтӧмторъяс. Микулайлӧн да Емельлӧн вочаасьӧмьяс, вен. Повесьтлӧн кыв, Микулай нимсянь висьтасьӧм. Арлыда мортлӧн сӧрни да мӧвпаланногыс гижӧдын тыдовтчӧм. Авторлӧн нравственнӧй позиция.

Лыддыны юёртан текст. Висьтавы ас кывйён, тёдчодны гижысьлысь коми морт да вөр-ва понда могъяссь-майшасьомсё. Вёчны книгагысь выставка. Нуодны викторина. Лыддыны ас кежысь да гораа проза текст. Панны сёрни геройслён вочасьомъяс йылысь, налён паныд сулалём йылысь. Видлавы гижодлысь кывсё. Восьтыны Микулай висьтасьомысь тёдгъяссь. Туявы авторлысь позициясё. Нуодны адзысьом сиктён веськөдлысьяскөд, лесничествоын уджалысьяскөд. Вёчны вөр-ва серпасъяс фотовыставка. Коми республикаса роч гижысьяс творчествоысь Столповский Пётр Митрофанович Столповский П.Ф. – гижысь, коми мойд вуджодысь. Морттуй совмодан проза гижысь творчествоын. Дженъид висьтъяс: «Калича нёдкыв», «Урёмом груша». Притча сяма висьтъяс. Аллегория отсөгөн велөдём: медтөдчанаыс олөмад – мортлөн бур лолыс. Олөмысь збыль коланасё да мичасё адзыны кужом. Содтөд лыддьём вылө: Столповский Пётр Митрофанович «Пөдём», «Уклад рёма туй».

Лыддыны юёртан текст. Висьтавы ас кывйён.

Мичаа лыддыны проза текст. Лёсьодны юалөмыяс. Вочавидзны ёртгъяслөн юалөмыяс вылө. Орчөдны баснякөд. Панны сёрни морт олөмын төдчанаторъяс йылысь. Гижны притча сяма гижөд.

Литература теория Притча сяма гижөд. Пыді вужъяс. Морт олөмын медтөдчанатор йылысь аллегория отсөгөн висьталём. Басняысь паськыдджык кывкөрталана велөдём.

Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйён дженъыда висьтавы медтөдчанасё, вайөдны содтөд примеръяс.

Велөдём материал кывкөрталём Велөдём да сёлөм вылө воём

Пырөдчыны ёрта сёрниё во чөжөн велөдём да ас кежысь лыддьём гижөдъяс йылысь. Юксыны мөвпъясөн сёлөмөдз йиджөм гижөдъяс йылысь сёрни. Велөдчан небөг выльысь видлалём, сійөс донъялём. гижөдъяс йылысь, вөчөм удж йылысь. Төд вылө уськөдны велөдём теоретико-литературной материал, терминъяс. Вёчны книга да фото выставка, электронной презентация. Нуодны коми литература рыт.

IX КЛАСС)

Темаяс, велөданторлөн сюрёсыс

Велөдчысьлөн удж

Коми литература – искусство да велөдан предмет.

Лыддыны юёртан, наука стилия текст, төдмасьны да вөдитчыны Коми литературалөн совман туй да тшупөдъяс, рөдвуж литератураыскөд өтувъялун да наысь торъялём.

литература йылысь справочно- энциклопедической небөггъясөн. Видлавы да өткодявы роч да коми литератураысь велөдчан небөггъяс: ичөт да шөр классъяслы дасьтөмаясёс.

Важ коми гижөд Перымса Степан – медводдза коми гижөдъяс лёсьөдысь, коми кывлысь поэянлунгъяссь паськөдысь. Важ коми гижан культуралөн христианствокөд йитчөм. Миянөдз воём гижөдъяс, найөс туялём.

Лыддыны юортан, наука стилия текст. Торйодны медтдчанасо, гижны план, тезисьяс; орчодны план да тезисьяс. Интернет отсөгөн тдмавны мукд кывъя гижд артмём- чужом йылысь.

«Азбукатё вочис, школа восьтис...»: коми поэтыяс Вежа Степан йылысь Юшков Геннадий Анатольевич «Вежа Степан». Коми йозос совмодомын Вежа Степанлөн пай. Коми йозлөн история да талунья лун. Поэтлөн тыдовтчём, сылөн видзодлас да донъялан кыв. Козлов Евгений Валерьянович «Емдінса вичко лэптём...». Емдінын вичко лэптём. Лоомторйыслөн символическый вежортас. Предание сюжет кывбуралём. Геройяслөн да авторлөн сёлёмкылёмьяс, кывбурын Лыддыны ас кежысь да гораа. Отлаын мовпыштны кывбурьяс лыддянног йылысь. Художественнөя лыддыны кывбура текст. Донъявны ота- модлысь лыддьёмсё. Орчодомөн видлавыны кывбурьяс, восьтыны налысь темасо да вежортассо. Гогорвоодны поэтыяслысь аслысполос видзодласьяс, кывбурьяс торьяломсё да откодсьо. Тодмасьны Емдінса вичко лэптём йылысь йозкоста налөн тыдовтчём. Лужиков Александр Михайлович «Пермса Стефанлөн шыпас». Пермса Стефан – коми войтырос гижода войтырьяс лыддө пыртысь. Коми йозлөн аския лун йылысь мовпалём, поэтлөн майшасяна думьяс. Содтд лыддьём: Важ небөг йылысь удмуртыяслөн предание.

легендасён. Орчодны йозкост да литература текстьяс, восьтыны йозкост легенда подув вылын гижом кывбурлысь аслысполослунсё.

Йозкостса творчество Лирика сыланкыв. Обрядысь торьялом да обрядкод йитчйтём сыланкывьяс, налөн сикасьяс да аслысполослун. Лирика сыланкыв – коми йозлөн радейтана жанр, сыланкывлөн йоз повстын паськалом. Авторскый сыланкывьяс. Сыланкывлөн мог, мортлысь сёлём кылёмьяс да судьбасо восьтём. Коми йозлөн традицияс, морттуй да тождьяс тыдовтчём. Сыланкыв чукортисьяс да туялысьяс. Сыланкыв чукорьяс. Йозкост сыланкывьяс: «Шондйой, мамой», «Менам воли алэй ленточка». Сыланкывьяслөн обрядовый вужьяс. Монолог форма. Нывдырся да вероссайса олёмлөн серпасьяс. Кывлөн аслысполослун, сыланног артмодысь

Лыддыны ас кежысь да гораа юортан да научной стилия текст. Вочны конспект, донъявны ота- модлысь конспектьяс. Тодмасьны сыланкывьясён, кывзыны сыланкывьяс, выразительнөя лыддыны сыланкыв текстьяс, сывны. Видлавыны сыланкыв текстьяс, йитны налысь «коньыдик» кывсё да джуджыд вежортассо. Донъявны сыланлысь шыладсё, гогорвоодны текстлысь да шыладлысь отувьялунсё. Гижомөн видлавыны борйом сыланкыв, юксыны ёртьяскод сыланкыв йылысь мовпьясён. Тдмавны йозкостсаён лоом авторскый сыланкывьяс. приёмьяс: лыддьодлом, уна пов шуомьяс. Йозкост сыланкывлөн сёлём босьтан вын. Йозкостсаён лоом сыланкывьяс: «Бур батькод-мамкод олём», «Кокйой, кокйой». Нывбабалөн шогсьом-ссылём. Автора сыланкывьяслөн йозкостса творчествоо вуджём. Йозкоста поэзиялы лөсялом. Частушка. Частушка кывлөн вежортас. Частушкалөн тэчас да коланлун. Частушкаын серам, збыль олём тыдовтчём. Содтд лыддьём: Финн-угор войтырлөн йозкост сыланкывьяс.

Видлавны налысь тэчассё, кывсё, образьяссё, восьтыны йёзкост текстлы матыслунсё. Библиотекаын уджалысь да велёдысь отсөгөн тёдмавны сыланкыв чукёртысьяс да туялысьяс йылысь, лёсьодны юёртёмьяс. Вёчны стенд (выставка) сыланкывьяс чукёртём да йёздём йылысь. Тёдмавны гортсаяслысь радейтана сыланкывьяс, вёчны та йылысь классын юёртём. Чукёртны частушкаяс, гижавны найёс, лёсьодны частушкаяслысь отувья сборник.

Автора сыланкыв Попов Серафим Алексеевич «Катшасиньяс». Мелі съёлёмкылёмьяслөн йитчём: мортёс радейтём, чужан муын шудаён асьтё кылём, войвыв вёр-валысь лёнь, абу уна рёма мичлунсё казылём. Строфаяслөн аслыспёлёслун. Шыёдчёмьяс да юалёмьяс. Ванеев Альберт Егорович «Тулысын му вывті ветлөдлө любовь». Мортлөн да вёр-валён отвылысь

Кывзыны велёдысьлысь висьталёмсё сыланкыв гижысьяс йылысь, вёчны конспект. Кывзыны лыддьём да сылём. Выразительнөя лыддыны текстьяссё. Велёдны сыланкывьяссё, сывны. Видлавны сыланкыв текстьяс, индыны тема, шөр образьяс, сыланкыв геройлысь съёлёмкылёмьяс, найёс восьтан приёмьяс садьмём, олём. Поэтлөн съёлёмкылёмьяс, вёр-ва да йёздорё шыёдчёмьяс. Рефрен. Юшков Геннадий Анатольевич «Коми муёй». Коми му ыдждөдлём-сылём. Кывбур-сыланкывлөн йёз пөвстын паськалём. Йёзкостса сыланкывкөд йитөдьяс. Содтөд лыддьём: Щербаков Ф.В., Мальцев А.М., Лодыгин В.Г., Ашальчи Окилөн (удмурт) сылана кывбурьяс.

Орччөдны авторьяслысь да йёзкоста сыланкывьяс, адзыны откодь да матын серпасалан ногьяс. Лёсьодны статья нога нейджыд гижөд коми сыланкыв йылысь.

XIX-өд нэм. Коми литературалөн медводдза воськовьяс Г.С. Лыткинлөн, П.Ф. Клочковлөн, И.А. Куратовлөн кывбура гижөдьяс: йёзкоста поэзиякөд йитөд, рочысь да мукөд литератураысысь велөдчём, йёздёмьяс да кипом гижөдьяс. Рочён гижысьяс, налөн төдчанлун Коми мулысь да коми мортлысь аслыспёлёслунсё восьтөмын, гижан жанрьяс (В.Н. Латкинлөн, М.Ф. Истоминлөн проза гижөдьяс).

Ас кежысь да гораа лыддыны велөдчан небөгысь гижысьяс йылысь юёртан текстьяс, корсьны да чукёртны справочникьясысь, интернетысь содтөд материал. Төдмасьны литература гижөдьясөн. Лёсьодны медводдза гижысьяслөн творчество йылысь юёртан текст.

Клочков Пётр Фостирьевич П.Ф. Клочковлөн дженьыдик олём, сылана творчество. Ф. Забоевалөн П.Ф.

Кывзыны велёдысьлысь висьталём, гижны сы бөрысь конспект. Доньявны өта-мөдлысь конспектьяс.

Клочковёс казтылёмьяс. И.А. Куратовлөн «Медводдза коми поэтыяс» статьяысь П.Ф. Клочков йылысь юкөн. П.Ф. Клочковлөн сылана поэзия (бөрйём серти). Коми да роч йёзкостса сыланкывьясысь босьтөмторьяс, ас творчество. П.Ф. Клочков кывбур-сыланкывьяслөн йёз пөвстын олём. «Асья кыа водз лэбалө». Нывлөн съёлёмкылёмьяс, найёс восьтанног. Ывлавыв серпасьяслөн ин да төдчанлун съёлёмкылёмьяс содөмын,

вежсьомын. П. Клочков кывбурлөн йөзкостса сыланкывйысь торъялөмьяс. «Баддьой тэ, баддьой». Кывбурлөн тэчас, йөзкостса сыланкывкөд өткодьторьяс да торъялөмьяс. Психологическый өтвесьталөм, сылөн төдчанлун нывлысь сёлөмкылөмьяс петкөдлөмын. «Паськыд гажа улича». Том йөзлөн радейтчөм. Лирика сыланкывлы лөсялан сюжет. Йөктөмлы лөсяланторьяс. «Уна нывьяс чукөртчисны». Кывбурлөн тэчас. Уна пөв шуөмьяс да сыланкывлы лөсялысь мукөд приёмьяс. П.Ф. Клочковлысь кывбурсө да йөзкостса вариантьяс орччөдөм.

Кывзыны кывбур лыддьөм, дасьтысьны мичаа лыддьыны. Кывзыны да велөдчыны сывны П.Ф. Клочковлысь сыланкывьяс. Корсьны колан литература: коми сыланкыв чукөрьяс, сыланкыв поэтика йылысь статьяяс, мукөд уджьяс. Төдмасьны наён (бөрйөм юкөнъясөн). Велөдчыны вөчны библиография өти тема серти («Сыланкыв йөзкост да авторьяслөн творчествоын»). Донъявны поэтлысь творчествосө кык либө некымын гижөд серти йөзкост сыланкывьяскөд орччөдөмөн. Вөчны тетрадьö кывкөрталан гижөд.

Лыткин Георгий Степанович Г.С. Лыткин – литератор, вуджөдчысь, ученый (коми да калмык кывьяс туялысь), педагог, велөдчан небөг лөсьөдысь. Г.С. Лыткинлөн олан туй, литератураын да наукаын водзмөстчөмьяс. Коми гижан кыв вөсна төждысьөм. «Зыряна му Перым епископьяс дырйи» небөг, «Коми войтырөс Крестос нимө пыртысь Вежа Степанлөн олөм-вылөм». Епифаний Премудройлөн «Перымса Стефанлөн житие» – Г.С. Лыткин гижөдлөн подув. Стефанлысь олөм да удж донъялөм, Стефанлысь образ лөсьөдысь приёмьяс. Öткодьыс да торъялөмыс Е. Премудрыйлөн да Г. Лыткинлөн гижөдьясын. Г. Лыткин гижөдлөн кыв, авторыслөн могьяс. Содтөд лыддьөм: Г.Е. Верещагинлөн очеркьяс.

Лыддьыны велөдчан небөггысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Корсьны содтөд материал интернетысь, библиотекаысь. Лөсьөдны библиография. Дасьтыны да вөчны доклад гижысь олөм да уджьяс йылысь. Öтлаын видлавны «Зыряна му Перым епископьяс дырйи» небөг: төдмавны сылысь йөзөдан кадсө, сюрөссө, лыддьыны юкөнъяс. Донъявны Г.С. Лыткинлысь уджсө. Лыддьыны Г.С. Лыткинлысь аслыспөлөс гижөд. Висьтавны ас кывйөн гижөдсө. Төдмавны житие жанр аслыспөлөслун йылысь. Орччөдны роч да коми текстьяс сюжет да кыв боксянь (юкөнъяс). Гөгөрвоөдны, авторьяслысь могьяссө, орччөдны найөс.

Куратов Иван Алексеевич И.А. Куратов – поэт, ученый, просветитель. И.А. Куратовлөн олөм да творчество. Гижөдьяссө адзөм, йөзөдөм, туялөм. И.А. Куратовлысь

Лыддьыны велөдчан небөггысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Лөсьөдны И.А. Куратов творчество йылысь выставка, презентация (кывбур чукөрьяс, творчество йөзөдысьяс да туялысьяс. «Сылан мейм, сылан». Коми поэзия йылысь мөвпалөм. Поэтөн асьыс «сылансө» донъялөм, асьсө медводдза поэтөн кылөм. Поэтлөн өткалун. Сыланлөн ловъялун, ичөт пикөд орччөдөм. «Сампсон». Самсон йылысь Библияса легенда выльмөдөм. Енбиа мортөс Самсонкөд өткодялөм. Енбиа морт да сийөс өтдортысь-бырөдысь

йөзкөтүр. Роч да мукөд литератураысын Самсон образ дорө шыөдчөмбяс. Самсон йылысь сюжетлөн аллегория нога вежөртас. «Ой, олөм, олөм». Муюгыдлөн помтөм олөм да мортлөн дженьыд нэм. Символ вежөртаса образяс. Олөмсө аттьобалөм, шог мөвпьяс венөм. «Өтпыр зэв мем дзугыль лоис...». Лирика герой олөмын дзугыль здукьяс да найөс венөм. Строфа сюрөсын шог сьөлөмкылөмлөн топыда элалөм да виччысьтөг разьсьөм. Геройлөн ирония. «Пемыд». Аллегория ногөн олөм кылөмсө поэтөн восьтөм. Поэтлысь мөвпсө да сьөлөмкылөмбьяссө восьтөмын паньыд сувтөдөмбьяслөн төдчанлун. Кывбур образьяслөн Библия образьяскөд йитчөм. сылысь творчество туялөмбяс, И.А. Куратовлы сиөм серпасьяс, мукөд уджбяс). Төдмасьны И.А. Куратов небөгбьясөн, кытчө чукөртөма сылысь став гижөдсө (собрание сочинений нога небөгбьяс). Видлавны татшөм небөглъсь аслыспөлөслунсө. Төдмавны, нөшта кодлөн коми гижысь пөвстысь эм «өтувтөм гижөд чукөр». Төдмасьны поэтлысь творчествосө йөзөдан историяөн, вөчны та йылысь гижан удж. Ас кежысь лыддыны кывбурбьяс. Словарьяс серти восьтыны төдтөм кывбьяслысь вежөртассө. Дасьтысьны да выразительнөя (художественнөя) лыддыны кывбурбьяс. Кывзыны да донбьявны ёртбьяслысь лыддьөм. Велөдны кывбур (кывбурбьяс наизусьт. Төдмасьны Самсон йылысь библияса легендаөн. Орччөдны И.А. Куратовлысь да Библияысь геройөс. Төдчөдны И.А. Куратов

«Муса ныланой, мича аканбой». Кывбур геройлөн этш. Гөтрасьөм вылө коми зонлөн видзөдлас. Радейтана мортлысь олөмсө шудаөн вөчны көсйөм. Том зонлысь пөсь сьөлөмсө, киподтуйсө авторөн поэтизируютөм. Кывбурлөн йөзкостса поэзия дорө матыслун. Содтөд лыддьөм: «Брамин кулан водзвылын», «Гуговлөн (Кутшөм коми виршьяс)». Посни кывбурбьясысь: «Висьөм», «Мыж», «Эг лөсьявлө», «Кор ме вөлі кык арөса ...», «Печора»; Ашальчи Оки (удмурт) «Юалин менсьым...» герой образлысь да кывбурлысь вежөртассө. Литературоведение словарөн вөдитчөмөн төдмасьны философскөй кывбурлөн аслыспөлөслунөн. Орччөдны И.А. Куратовлысь (мукөд поэтлысь) лирической да философскөй кывбурбьяс. Видлавны кывбурбьясысь шөр образьяссө, туявны авторлысь видзөдласьяс да налысь петкөдчөм, төдмавны художествоа приёмбяс (тропбьяс, фигураяс). Донбьявны И.А. Куратовлысь гижан ногсө. Дасьтысьны гижны Куратов творчество йылысь сочинение- рассуждение: төдмасьны татшөм сочинение жанрөн, өтлаын лөсьөдны план, өтвылысь гөгөрвоөдны сочинение юкөнбьяслысь мог да содержание. Гижны сочинение, төдмасьны медбур сочинениеясөн.

Литература теория Аллегория Аллегория йылысь төдөмлун джудждөдөм. Искусствоын Библия Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарөн. Интернет отсөгөн дасьтыны нейджыд юөртөм сюжетбьяс вильмөдөм. «Библия сюжетбьяс искусствоын». Жаков Каллистрат Фалалеевич К.Ф. Жаков – гижысь да философ. Гижысьлөн олан да гижан туй, коми культураын иньыс. К.Ф. Жаков гижөдбьясын мортлөн да морт олөмлөн идеал, ичөт войтырбьяслысь оласногсө идеал пыдди вөзйөм. Палалейлөн олөм (Зыряна оласног йылысь висьт). Палалей – енбия морт, сылөн югыд олөм. Искусство морт олөмын. Висьтасьыслөн образ, ая-пия образлөн дзөбөм вежөртас. Висьтлөн

житиелань мунём. Вөралысь Максим. Герой оласногын да этшын коми йёзлысь аслыспөлөслуньяс восьтём. Вөралём – национальной сюжет. Коми вөралысьлөн эскёмьяс, войвывса вөрьясын коми мортлөн вольной олом. Содтөд лыддьём: Жаков К.Ф. Бөрйём мойдыяс; Круглов А.В. Бөрйём гижөд. Мошегов И.Н. «Асыввывса сир пөртйын» (юкөнъяс). Лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олом да творчество йылысь юөртан текст. Корсьны гижысь олом йылысь содтөд материал. Гижны писатель олом йылысь юөртан сочинение. Уджавны словарөн, төдмавны житие жанрлысь аслыспөлөслун. Ас кежысь лыддысиг аддзыны гижөдысь житиелы лөсялансё. Видлавны гижөд: геройлөн этш, авторлөн геройкөд йитөд, текстын авторлөн тыдовтчём, кыв. Восьтыны торья геройлысь чужан войтыркөд йитчёмсё. Төд выло уськөдны вөралём йылысь мукөд гижөд; орччөдны, кызди восьсё наын вөралём тема. Литература теория Авторлөн идеал. Литература гижөдын да мукөд сикас искусствоясын автор идеаллөн тыдовтчём. Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарөн. Корсьны интернетысь, библиотекаысь материал да вөчны презентация (авторлөн идеал серпаса искусствоясын).

Лебедев Михаил Николаевич М.Н. Лебедевлөн озыр творчество, уна пөлөс гижөд. Проза: Роч да Коми мулысь важ оландырьяс петкөдлём, XX нэм пуксяндырья серпасьяс. Фольклор М.Н. Лебедев творчествоын. Кывбура- шылада жанрьяс. Фома Лёкмортв. Фома образын озырмөдчысь мортлысь этшсё восьтём. Геройлөн видзөдласьяс, найөс эрдөдём. Портрет да интерьер. Висьтасысьлөн (туймортлөн) да авторлөн видзөдласьяс. Содтөд лыддьём: «Отеч Телентий», «Тун», «Настук», бөрйём кывбурьяс.

Лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олом да творчество йылысь юөртан текст. Корсьны содтөд материал гижысь олом йылысь. Вөчны гижысь йылысь юөртём . Ас кежысь, гораа выразительной лыддысьны. Видлавны гижөд, шөр геройлысь этш восьтан приёмьяс: портрет, оланін серпас, мукөд сикас серпаса юкөн. Аддзыны да гөгөрвоөдны уна приёмлысь йитөд. Туявны висьтасысьлысь образсё, сылысь петкөдчёмсё. Орччөдны висьтасысьсёс авторкөд, гөгөрвоөдны налысь видзөдласьяс.

Литература теория Геройөс серпасалан ногьяс (төдөмлун джудждөдём). Оланін серпасалём (интерьер), сылөн төдчанлун геройлысь этш восьтөмын.

Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарөн. Корсьны содтөд материал да вөчны презентация искусствояын (литератураын, живописьын, киноын) мортлысь оланінсё серпасалём йылысь.

Нёбдінса Виттор (Савин Виктор Алексеевич) Гижысьлөн олан туй да творчество. Коми газет котыртём да газетын удж (Нёбдінса Витторлөн публицистика, медводдза кывбурьяс). В.А. Савин – коми театрлы подув пуктысь: пьесаяс гижём, медводдза театральной труппа лөсьөдём, театрын ворсём, режиссёралём. Гижөдьяслөн аслыспөлөслун: ышөдём, водзё чуксалём, бур олом коми йёзлы вордём, оломысь мисьтөмсё сералём. «Варыш поз». Коми войтырлысь вежсьём оломсё важлы воча сувтөдём. Варышьяс – велөдчём йёз, югыд олом шедөдысьяс. Кывбур-сыланкывлысь

шыладсö коми кыпö бöрйöм. Финн-угор войтырлöн кыпьяс. «Кулöмдінса бунт». Крестьяналысь чиновникьяслы паныд кыпöдчылöмсö петкöдлöм. Уджалысь мортöн правда корсьöм, сарлы весьшöрö эскöм. Нартитысьясöс да крестьянаöс воча сувтöдöм. Крестьянаöн öтувьялун воштöм. Драмалöн тэчасног. Сюжет сöвмöм. Шöр персонажьяслöн морттуй. Вöчöмторьяс да сёрнитанног. Тöд вылö уськöдны гижысьлысь тöдса нин гижöдьяс. Лыддыны велöдчан небöгысь гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст. Библиотекаысь, интернетысь корсьны гижысь олöм да уджьяс йылысь, коми театр сöвмöм йылысь содтöд материал Лöсьöдны библиография. Лöсьöдны В.А. Савин небöгьяслысь выставка. Видлавны серпас вöчысьяслысь уджсö. Кывзыны велöдысьöн лыддьöм. Кывзыны кывбур серти лöсьöдöм кып. Донъявны текстлысь да шыладлысь лöсялöм. Выразительнöя лыддыны кывбурсö, велöдны наизусьт. Ас кежысь лыддыны, гораа лыддыны рольяс серти пьеса. Сёрнитны пьесаын петкöдлöм характерьяс йылысь. Видлавны гижöдсö художествова конфликт боксянь (власьт кутысьяс да крестьяна костын, крестьяналöн ас костын). Гижны сочинение- рассуждение. Мичаа лыддыны кывбурьяс.

«Веж видз вывтi муна, муна...». Кывбурын том нывлöн муслуна олöм кылöм. Йöктана ритм артмöдысь приёмьяс. «Югид кодзув». Мортлысь да вөр- валысь олöмсö öтвизьялöм. Кодзув динö да дона морт динö шыöдчöмьяслöн торьялун. Лöнь, нор шуанног да шылад. «Сьölöм сьылöм». Кывбурын поэт да поэзия тема. Поэт образ. Поэтлöн чужан мукöд да коми йöзкöд топыда йитчöм. Кывбурлöн кыпид ру. Лирика геройöн асьсö коланаöн кылöм. Содтöд лыддьöм: Полещиков В.М. «Видзисны дзебасын (В.А. Савин олöмысь медбöрья луньяс)»; 1920-1930- öд воясья финн-угор поэтьяслöн гижöдьяс; финн-угор войтырьяслöн кыпьяс.

Кывзыны да велöдны сыланкывьяс. Видлавны сылан кывбурьяслысь аслыспöлöслунсö (образьяс, кыв, ритм). Вöчны кывкöртöд гижысь творчество йылысь, гижöдьяслöн талунья олöм йылысь.

Литература теория Кып. Кыплы лöсялысь шылад да кывьяс. Мукöд сикас шылада кывбурысь торьялöм. Драмаын вен Драмаын вен йылысь тöдöмлун джудждöдöм. Сюжетын лöмторьяслöн гöрддзасьöм, сöвмöм, вöчöмторьяслöн зэвтчöм, разьсьöм.

Лыддыны литература туялан текст. Вöдитчыны словарöн. Мичаа лыддыны кывбурьяс- кыпьяс. Орччöдны некымын кып. Видлавны велöдöм драмаяслысь сюжет, туявны сылысь юкөньяс. Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич) Гижысьлöн олан туй. В.Т. Чисталев – школаын велöдысь, коми кыв школаясö пыртны ышöдысь. Коми лыддысян небöгьяс дасьтöм. Коми культура сöвмөдöмын гижысьлöн ыджыд пай. Творчество аслыспöлöслуньяс: ывлалöн да коми мортлöн öтувья олöм, мича кыв, коми кывлы лöсялысь гижан форма корсьысьöм, коми лыддян дасьтöм могысь рочысь вуджöдчöм. «Менам кывьясöй». Поэзия чужтöмлöн вөр-ва олöмкöд топыд пытшкөсса йитöд. Гижöд чужтiгөн- лöсьöдiгөн курыд да шуда здукьяс. Кывбурын метафоралöн аслыспöлöслун. «Поэзия артмöм». Поэзия нимсянь сёрнитöм. Вөр-ва шыясысь, серпасьясысь, рöмьясысь чужысь поэзия. «Ок, эськö!». Кывбурын джуджыд сьölöмкылöмьяс: муслун,

курудлун. Сьолөмсянь өтка сёрни. Поэзия чужтигөн вывти ыджыд дойсө лысьомнас кылөм. Условной наклонениеа кадакывлөн художестваа тодчанлун. «Ывла выв». Ывла выв – поэзияын медшөр да медсьөкыд серпасалантор. Мортөс ывла вывкөд оррчөдөм. Ывла

Лыддыны велөдчан небөггысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Төдмасыны гижысьлөн небөггясөн. Лөсьөдны выставка коми газет-журналын Тима Вень йылысь йөзөдөм материалгасысь. Выразительной лыддыны проза да кывбура текст. Төд вылө уськөдны Тима Веньлысь ывлавыв йылысь гижөдгяс. Аддзыны да бөрйыны коми да мукөд кывъя гижысьяслысь ывлавыв серпапсыя (кывбурьяс, прозаысь юкөнъяс). Орчөдны гижөдгяссө. Гөгөрвоөдны лыддянногсө. Орчөдны гижөдгяс тема боксянь. Орчөдны поэзия артмөм йылысь кывбурьяс – Тима Веньлысь да мукөдлысь (И.А. Куратов, Илья Вась, Нёбдинса Виттор). Велөдны кывбурсө наизусьт. Төдмасыны стөч рифматөм кывбур горөн. Орчөдны Тима Веньлысь да мукөд коми поэтлысь стөч рифматөм кывбурьяс. Бөрйөм тема вылө лөсьөдны татшөм кывбур выв ыдждөдлысь кывьяс, ывласө ошкысь-сьылысь поэтлөн образ. Муюгыдын мортлөн ин да коланлун. «Прөщай да видза ов...» Поэтлөн чужан мукөд медбөрьяысь аддзысьлөм да прөщайтчөм. Водзын гижөм кывбурьяскөд йитөд. Ниа пу, копыртөм юра вичко образгяслөн вын. Ритм вежласьөм. Кывбурын трагизм да кыпыдлун. Инверсия приөмлөн төдчанлун. Локтан олөмө эскөм. «Өти... дас куим миллион лыдысь...». Войналөн да морт олөмлөн лөсвятөмлун. Олөм жугөдан да мортөс увтыртан мисьтөм серпасгяс. Васьлөн сям да чөв олөм. Öти морт олөмын уна йөзлөн, Роч муывывса войтыргяслөн судьба вощьөм. Автор нимсянь Вась йылысь висьталөм. Чисталёва Муза Вениаминовна. Бать йылысь кыв. Бать олөмысь сьөлөм дойдана лөөмторгяс казьтылөм. Серпасалан кадлөн өбликыс. Тима Веньлөн морттуй письмөясын вощьөм. Содтөд лыддьөм: «Эжва йывса колип» небөг (лөсьөди В.Г. Лодыгин). Тима Вень йылысь кывбурьяс: Лужиков А. М. «Пожөг. 1937 во», Тимин В. В. «Тима Веньлы», Лодыгин В.В. «Тима Веньлөн керка».

(кывбурьяс), юксыны ёртгяскөд. Чукөртны материал Тима Веньлөн чужан сикт йылысь, лөсьөдны презентация, доклад. Төдмасыны Медводдза мировой война историяөн, корсьны коми йөзлөн война вылын ратникалөм йылысь материал. Лыддыны да видлавны висьт: геройлысь аслыспөлөслун, олөмкөд, йөзкөд сылысь йитөдгяс. Видлавны серпаса юкөнъяс, налысь синтаксис. Гөгөрвоөдны висьт нимлысь да ставнас гижөдлысь вежөртас. Орчөдны висьтсө Медводдза мировой война йылысь мукөд гижөдкөд. Чукөртны материал да вөчны Тима Веньлөн семья йылысь юөртөм, презентация. Инценируйтны проза гижөд. Гижны сочинение-вочакыв пунктөм юалөм вылө. Литература теория Художестваа гижөдын олөм доньялан серпасгяс. Серпасалөм да доньялөм художестваа гижөдын. Авторлысь доньялан видзөдлас петкөдлысь приөмгяс. Инверсия. Инверсиялөн төдчанлун кывбура да проза текстын.

Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарөн, кывбур чукөргясөн, корсьны колана примергяс.

Илля Вась (Лыткин Василий Ильич) (3 час) В.И. Лыткин – тӧдчана финно- угровед, коми кыв да литература туялысь, поэт. Сылӧн олан туй, коми наука да культура сӧвмӧдӧмын ыджыд пай. В.И. Лыткин – медводза коми поэма гижысь. «Мунӧны». Поэма сюжетлӧн збыль лӧмторъяскӧд йитчӧм. Югыд олӧмланысь вӧсьлалысьяслӧн ӧтувъя образ. Война да ывлавыв вежӧналӧмӧн серпасьяс. Поэмалӧн мича кыв. Поэмалӧн тӧчас, кывбура сӧрни горлӧн вежласьӧм. Поэмаын поэтлӧн тыдовтчӧм. Содтӧд лыддьӧм: Илля Вась «Мыйсюрӧ аслам олӧм-вылӧмысь», серамбана висьтъяс; Эйно Лейно (суоми) «Лапландияса гожӧм», «Муна войся ордымті».

Лыддьыны велӧдчан небӧгысь гижысь олӧм да творчество йылысь юӧртан текст. Тӧдмасьны содтӧд материалӧн гижысь олӧм да уджыас йылысь, вӧчны юӧртӧм. Выразительнӧя лыддьыны кывбура текст, велӧдны юкӧнъяс наизусьт. Видлавны гижӧдлысь кывсӧ, тӧчассӧ. Йитны гижӧд кывлысь да тӧчаслысь аслыспӧлӧслунсӧ гижӧдлӧн могкӧд да вежӧртаскӧд. Донъявны поэтлысь гижан сям. Гижны сочинение-серпас.

Литература теория Ывлавыв серпасьяс литератураын (тӧдӧмлун джудждӧдӧм). Йӧзлысь аскылӧм ывлавыв серпасьяс отсӧгӧн петкӧдлӧм. Мортлӧн да ывлалӧн лӧсялӧм. Морт да ывлавыв ӧтвесьталӧм.

Лыддьыны литература туялан текст. Туявны некымын гижӧдысь ывлавыв серпасьяс, орччӧдны найӧс, видлавны налысь коланлунсӧ гижӧдын.

1920-1930-ӧд воясья коми висьт Сажин Иван Иванович (Ичӧт Иван) «Шева чуман», «Чай», «Ӧлекан». Гижысь олӧмысь пасьяс. 1920-ӧд воясья коми прозалӧн аслыспӧлӧслун висьтын пектӧдчӧм: ас кадся олӧмысь лӧмторъяс вылӧ подуласьӧм, сиктса олысьлысь важ видзӧдласьяс эрдӧдӧм, шмонь да серам – налӧн йитчӧм, гижӧдлӧн ас кадся идеологиялы лӧсялӧм. Колегов Егор Васильевич «Ловъя гира». Гижысь олӧмысь пасьяс. Тшӧтшъя олӧмын нюм петкӧдлысь лӧмторъяс, геройяслӧн да гижысьлӧн шмонитны кужӧм. Фёдоров Геннадий Александрович «Ытва дырйи». Г.А. Федоровлӧн олӧм да гижан туй. Висьтын 1930-ӧд воясья олӧмлӧн пасьяс.

Лыддьыны велӧдчан небӧгысь литература история йылысь юӧртан текст. Кывзыны велӧдысьлысь висьталӧм, гижны конспект. Ас кежысь да гораа выразительнӧя лыддьыны проза текст. Лыддьыны рольяс серти. Туявны автор видзӧдласлысь проза текстын петкӧдчӧм, литература водзӧ пунктӧм могъяслысь тыдовтчӧм. Тӧд вылӧ уськӧдны художествоа гижӧдын ывлавыв да морт серпасьяслысь сикасьяс, корсьны найӧс велӧдан текстъясысь, туявны налысь тӧдчанлунсӧ геройлысь этш да олӧм петкӧдлӧмын. Содтӧд тӧдмасьны 1920- 1930-ӧд воясья коми висьтъясӧн, Крестьяналӧн ас олӧм вылӧ видзӧдлас вежсьӧм. Геройяслӧн торъялӧм. Пейзаж да герой портретъясын автор видзӧдласлӧн вӧсьӧм. Гижӧд нимлӧн художествоа вежӧртас. Содтӧд лыддьӧм: 1920-1930-ӧд воясья финн-угор гижысьяслӧн висьтъяс.

висьт гижысьяслӧн олӧмысь тӧдчана пасьясӧн. Гижны 1920-1930-ӧд воясья коми проза йылысь реферат.

Литература теория Художествоа гижод ним. Нимьяслон сикасьяс, вудждом вежортаса нимьяс. Висьт (тодомлун джудждодом). Висьт сикасьяс. Сёрни нуодан ногьяс. Оти лоомторын кадлысь лов шысö восьтом.

Лыддыны литература туялан текст. Водитчыны литературоведение словарон. Гижны туялан удж висьт йылысь, вайодны ас примерьяс.

Размыслов Ананий Прокопьевич Гижыслон олан да творческой туй. Выль гижаног, коми поэзия совмодом. Поэт да война. «Рытья лирика», «Рытья кыа лонькод те он родмы». Кывбурьясын том мортлон кыпыд лов. Вөр-вакод да тшотшья олөмкод топыд йитод. Лирика геройон сёлөм восьтом. Метафоралон аслысполослун. «Медводдза любовь» поэма. Олом дорө муслун йылысь гижод. Лирика геройон асьсө олөмас корсьом. 1930-өд

Лыддыны велодчан небогысь гижысь олом да творчество йылысь юортан текст. Тодмасыны содтод материалон гижысь олом да уджыас йылысь, вочны юортөм, кутшөмкө сикас творческой удж (лөсьодны поэтлы сиом музейлысь проект). Ас кежысь да гораа выразительнөя лыддыны лирика текст, видлавны сылысь юргөмсö, лыддян ногсö. Велодны кывбура гижод наизусьт. Видлавны лирика гижодын воясья кадлон кыпыд серпасьяс да идеал. Колян да локтан кадлон йитчөм. Танялон образ – медводдза муслунлон да том кадлон символ. Гришалон образ – 1930- өд воясья том войтырлон идеал. Мам образлон тодчанлун. Сёлөмкылөмьяслон да лоомторьяслон йитчөм. «Воклы». Кывбурын война кадлон лирика серпас. Поэтлон патриотизм, гортсаяс понда тождысьом. Кывбур жанр, элегиялы лөсяланаторьяс. Содтод лыддьом: Размыслов А.П. «Арся зэр улын», «Енэжыс кымрасис, зэрис», «Чужан сиктсаян ме челядьдыр коркө»; Ашальчи Оки «Дзоридзалө вишня пу», «Гөгрөс кыз пу», «Лолөй кө менам», «Вөрьясти ветлигөн».

сюжет совман ногсö. Туявны лирика поэмалы лөсяланаторьяс, авторлысь да геройлысь образьяс, налысь йитчөмсö да торьялөмсö. Донъявны лирика гижод, поэтлысь сямсö. Корсьны война тема вылө мукод гижод, дасьтыны литературной композиция. Гижны творческой сочинение (поэткод ёрта сёрни, сылы письмө, мукод форма).

Литература теория Лирика поэма. Поэма жанрлон сикасьяс. Лирика поэма герой олөмысь лөмторьяс восьтом.

Лыддыны литература туялан текст. Водитчыны литературоведение словарон. Гижны поэма жанр йылысь реферат.

Торопов Иван Григорьевич Гижыслон олом да творчество, Совет страналон история сылон гижодьясын. «Гымөбтис керка шөрын».

Тод вылө уськодны И.Г. Тороповлысь тодса гижодьяс, геройсөс. Выльмөдны гижысь олом йылысь тодомлуньяс, лыддыны велодчан небогысь гижысь олом да творчество

Коллективизация кад өнiя гижысь синмөн. Викеньлон оласног, аския лун вöсна кывкутөм, олан шуд. Власьт кутысьяслон образьяс, голь йозлысь олом «бурмөдом». Авторлон доньялан видзодлас. Викень олөмын да кулөмын крестьянстволысь судьба восьтом.

йылысь юортан текст. Ас кежысь тӧдмасьны проза гижӧдӧн, бӧрйыны юкӧнъяс гораа лыддьӧм вылӧ, мичаа лыддьыны. Донъявны ёртъяслысь лыддьӧм. Тӧдмавны, кызди муніс коллективизация Коми муын. Адзыны художества гижӧдлысь йитӧдсӧ збыль историякӧд. Туявны коллективизация кад вылӧ, герой характеръяслысь подувсӧ да вежӧртассӧ авторлысь видзӧдлассӧ. Гижны сочинение- рассуждение.

Куратова Нина Никитьевна Гижыслӧн олан туй, творчествоысь шӧр визьяс. Н.Н. Куратова геройслӧн аслыспӧлӧслун. «Батьяс йылысь висът». Рая олӧмын шуда да шудтӧм здукъяс. Батьсӧ пӧся радейтӧм, югыда казтылӧм. Войнаӧн гудралӧм олӧм. Геройслӧн мортлун. Челядьӧс быдтыны верстьӧ йӧзлӧн зильӧм. Нывка нимсянь висътасьӧмлӧн лиризм. Гижӧд нимлӧн вежӧртас. Содтӧд лыддьӧм: Куратова Н.Н.

Тӧд вылӧ уськӧдны Н.Н. Куратовалысь тӧдса гижӧдъяс, геройсӧс. Вильмӧдны гижысь олӧм йылысь тӧдӧмлунъяс, лыддьыны велӧдчан небӧгысь гижысь олӧм да творчество йылысь юортан текст. Кывзыны велӧдысьлысь лыддьӧм, ӧтвылысь дасьтысьны да мичча лыддьыны проза гижӧд. Туявны гижысьӧн кыпӧдӧм проблема, геройяслысь образъяс, казтылан нога гижӧдлысь аслыспӧлӧслун.

«Менам дона сикӧтш-ожерельей», «Важ фотокарточка», «Марьюшка».

Гижны отзыв нога сочинение.

Коми республикаса роч гижысьяслӧн творчествоысь Суворов Александр Васильевич Гижысь олӧмысь тӧдчана пасьяс, небӧгыас. «Вотчысь», Унмовис парма рытсӧрӧн...». Ловъя ывлавыв образ. Пармакӧд мортлӧн ёртасьӧм да сӧрни. Шыӧдчӧм кызди художества приём, сылӧн тӧдчанлун «Лӧнь ключ». Сӧстӧм ключ вакӧд поэзия, поэтлысь удж ӧткодялӧм. «Катшасиньяс». Катшасиньяса видзлӧн серпас. Мортлысь да дзоридзлысь нэмсӧ, мувыв олӧмсӧ помтӧм видзкӧд ӧткодялӧм.

Лыддьыны велӧдчан небӧгысь гижысь олӧм да творчество йылысь юортан текст. Лӧсьӧдны поэт творчество йылысь презентация, выставка. Выразительнӧя лыддьыны кывбуръяс, донъявны ёртъяслысь лыддьӧм. Велӧдны ӧти (некымын) кывбур наизусът. Видлавны кывбуръяс: туявны войвыв вӧр-валысь образ, поэтлысь аскылӧмсӧ. Орчӧдны кык, некымын поэтлысь ӧткодь темаа кывбуръяс. Туявны роч поэтлысь коми олӧмкӧд, вӧр-вакӧд йитӧдсӧ.

Радейтана гижысь да радейтана гижӧд. Шӧр школаын велӧдӧм материал кывкӧрталӧм

Лӧсьӧдны юӧртӧм, гижны сочинение радейтана гижӧд, гижысь йылысь. Тӧдмӧдны ӧта- мӧдӧс уджъясӧн, донъявны найӧс. Ас кежысь лыддьӧм да мусмӧм гижӧдъяс пӧвстысь вӧзйыны ёртъяслы ӧтиӧс-кыкӧс гожӧмын лыддьӧм вылӧ.

Тематическóй план.

5 КЛАСС.

№	тема	Час лыд	Сёрни совмодом	Контроль удж
1	Е.В.Козлова	2		
2	Йозкостса творчество	10	1	
3	Иван Куратов	10	2	1
4	Виктор Савин	7	2	
5	В.Т.Чисталёв	5	1	5
6	В.И. Лыткин	5	1	
7	Серафим Попов	1		
8	А.Е.Вансев	1		
9	Г.А.Юшков	7	1	
10	Иван Торопов	5	3	
11	А.М.Лужиков	2		
12	Иван Коданёв	1		
13	Яков Рочев	6	2	
14	Валентина Иванова	2		
15	Егор Рочев	5		

Тематическóй план.

6 КЛАСС.

№	тема	Час лыд	Сёрни совмодом	Контроль удж
1.	Пыртõд	1		
2.	Иван Куратов	6	2	1
3.	Геннадий Федоров	3		
4.	Йõзкостса творчество	4	1	
5.	Михаил Лебедев	5	1	
6.	Виктор Савин	3		1
7.	Вениамин Чисталев	8		
8.	И.И. Ногиев	3		
9.	Василий Лодыгин	5	1	
10.	Иван Торопов	6	2	
11.	Юрий Васютов	4		1
12.	Геннадий Юшков	5		1
	Ставыс	52	7	4

Тематическóй план.

7 КЛАСС.

Раздел. Тема.	Общее кол-во часов	в том числе	
		Развитие речи	
1. ПЫРТÕД	1		
2. Иван Куратов	4	1	
3. ЙÕЗКОСТСА ТВОРЧЕСТВО	6		
4. В.В.Юхнин	3		
5. В.Вурдов	1		
6. В.Т.Чисталёв	7	2	
7. Виктор Савин)	1		
8. Николай Фролов)	2		
9.Иван Торопов	5	2	
10 Евгений Козлов	3		1
11. Серафим Попов	3	2	
12 Геннадий Юшков	4	2	
13. Нина Куратова	6	2	
14. Владимир Тимин	4		
15. Елена Габова	2		1
Итого	52	11	2

Тематическóй план.

8 класс.

Раздел. Тема.	Общее кол-во часов	в том числе	
		Развитие речи	контроль
1. ПЫРТÕД	1		
2.ЙÕЗКОСТСА ТВОРЧЕСТВО	3		
3. Василий Куратов	1		
4. Иван Куратов	3	1	
5. К.Ф.Жаков	7	1	
6. Виктор Савин	7	2	1
7. В.Т.Чисталёв	4	1	
8. Серафим Попов	1		
9. В.В.Тимин	1		
10. Геннадий Юшков	4	1	
11. Егор Рочев	4	2	
12. Иван Торопов	3	1	
13. Серафим Попов	1		
14. Альберт Ванеев	1		
15. Владимир Безносиков	4	1	
16. Евгений Козлов	1		
17. А. Лужиков	3	2	
18. М. Елькин	3		1

Итого	52	11	2
-------	----	----	---

**Тематическӧй план.
9 класс.**

№	тема	Общее кол-во часов	В том числе	
			Развитие речи	контроль
1.	ПЫРТӦД	1		
2.	МЕДВОДДЗА КОМИ ГИЖӦДЪЯС	1		
3.	ЙӦЗКОСТСА ТВОРЧЕСТВО	2	1	
4.	Василий Куратов	3	2	
5.	Иван Куратов	3	1	
6.	Г.С.Лыткин	2	1	
7.	Михаил Лебедев	1		
8.	К.Ф.Жаков	3	1	1
9.	Виктор Савин	3	1	
10.	В.Т.Чисталёв	2	1	
11.	В.И.Лыткин	3	1	
12.	Иван Сажин	2	1	
13.	Ананий Размыслов	2		
14.	Нина Куратова	4	2	
15.	Иван Торопов	2		1
<i>итого</i>		34	12	2

**5–9 КЛАССЪЯСЫН ВЕЛӦДЧЫСЪЯСЛЫСЬ КОМИ
ЛИТЕРАТУРАЫСЬ ТӦДӦМЛУНЪЯС ДА КУЖАНЛУНЪЯС
ДОНЪЯЛӦМ**

1. Кыдзи донъявны вомгора вочакыв

ВелӦдчысьлысь вомгора вочакыв донъялигӧн колӧ кутны тӧд вылын татшӧмтор:

- тырвыйӧ-ӧ да колана ногӧн-ӧ вочавидзис;
- бура-ӧ гӧгӧрвоис материалсӧ;
- кыдзи сӧрнитис.

«5» пуктысьсӧ сӧк, кор велӦдчысь:

- тыр-бура восьтӧ велӦдӧмторсӧ;
- пыдиӧ да паськыда вежӧртӧ материалсӧ, подулалӧ асьыс висьталӧмсӧ,
- вайӧдӧ колана видлӧгъяс учебник-ысь да асьянь;
- висьталӧ материалсӧ сӧрсӧн-бӧрсӧн, литера-турной кывйӧн.

«4» пуктысьсӧ сӧк, кор велӦдчысьлӧн вочакывйыс бур, но та дырйи эм

1–2 тырмытӧмтор висьталан пӧ-радокын да кывйын.

«3» пуктысьсӧ сӧк, кор велӦдчысь тӧдӧ и гӧгӧрвоӧ велӦдӧмторсӧ, но

эмӧсь татшӧм тырмытӧмторъяс:

- оз тырвыйӧ висьтав велӦдӧмторйыслысь сюрӧссӧ да оз стӧча тӧд литература теория;

– оз вермы бура подулавны ассыс мөвпяссө да вайодны
ассяныс
видлөгъяс;
– дзугыштө висьталан пöрадоксö.
Тайö индöм тырмытöмторъясыс оз мешайтны велöдысьлы
гöгöрвоны
виль материал.

«2» пуктыссьö сэк, кор велöдчыс оз тöд велöдöм темалыс
ыджыдджык
юкөнсö, кызсюрö висьталö велöдöмторсö, сёрниын тырмытöмторъяс
дзугöны висьталанторлыс вежöртассö, ставыс тайö мешайтö велöд-
чысьлы
гöгöрвоны виль материалсö.

«5», «4», «3» оценкаяс вермöны пуктыссьыны оз сöмын öти
вочакывйыс
(кор тöдöмлунъяс петкöдлöм вилö велöдчысьлы öтпырйö сетсьö
кутшöмкö
кад), но и некымыныс, найöс кö велöдчыс сетö урок чöжөн.

2. Кыдзи донъявны лыддысьöм да наизусьт висьталöм

5–11 классьясын лыддысьöм донъялгөн колö кутны тöд вылын,
бура-ö

велöдчыс лыддис текстсö (колана шуанногөн да костьясөн). Юрыс
висьталгөн пыдди пуктыссьö художествоа текстлыс содержаниясö
бура

гöгöрвоöм да сёлöмсянь висьтавны кужöм. Юрыс висьталöм отсалö
велöдчысьяслы бурджыка гöгöрвоны текстлыс пытшкөссö, сöвмөдö
сёрнисö, велöдö петкöд-лыны сёлöмкылöмьяссö. Сидзкö, татшöм висьталöм
донъялгөн колö артыштны челядь сёрнитанноглыс да мөвпаланноглыс
сямсö, шуанногсö, колана юкөнъяс да кывъяс тöдчöдны кужöмсö.

«5» пуктыссьö, велöдчыс кö кужö ясыда да сёлöмсянь лыддыны;
литературной кывйөн кужö висьтавны лыддьöмторсö да петкöдлыны сы динö
ассыс видзöд-лассö.

«4» пуктыссьö пöшти татшöм жö лыддьöмыс, но та дырйи велöдчыс:
– öти-кыкыс дзугсьö;
– оз дзик колана ногөн вöч костьяс да торкыштö шуанногсö;
– вежөр серти висьталгөн оз петкöдлы тыр-бура текст тöдöм.

«3» пуктыссьö, велöдчыс кö оз сяммы лыддыны бура, висьталгөн
дзугö текстсö, тэрмасьö либö вывті ньöжйö висьталö, колялö öткымын юкөн.

«2» пуктыссьö, велöдчыслөн кö абу сöвмöма лыддысян сямыс (лыддьö
вывті ньöжйö да öти ногөн, ёна дзугсялö, «нылалö» кывьяссö).

3. Кыдзи донъявны художествоа гижöд видлалöм

«5» пуктысьё:

- художествоа гижӧдлысь сюрӧссӧ бура тӧдӧмысь да сюрӧса мӧвпсӧ
восьтӧмысь;
- геройяслысь вӧчӧмторсӧ кужӧмӧн донъялӧмысь;
- геройяслысь ловрусӧ да олан этшсӧ бура гӧгӧрвоӧмысь;

– художествоа гижөд кывлысь мичлунсö да аслыс-пöлöслунсö аддзöмысь да восьтöмысь;

- гижөд юкөнъяссö, эпиграфсö, персонаж системасö йитны кужöмысь;
- велöдчысьöн ассьыс мöвпсö подулалöмөн восьтö-мысь;
- литература теорияөн бура вöдитчöмысь.
- литературнöй кывйөн, серпасаланногъясөн бура вöдитчöмысь.

«4» пунктиссьö пöшти татшöм жö вочакывйысь, но велöдчысь кö та дырйи:

- оз пыр вайöд стöч, колана видлөгъяс;
- гижөдлысь сюрöссö восьтигөн оз пыр вöдитчы литература теорияөн;
- стиль боксянь вöчö öткымын тырмытöмтор.

«3» пунктиссьö, велöдчысь кö оз сяммы лыддыны бура, висьталігөн дзугö текстсö, тэрмасьö либö вывтi ньöжйö висьталö, колялö öткымын юкөн.

«2» пунктиссьö, велöдчысьлөн кö абу сöвмöма лыддысян сяммыс (лыддьö вывтi ньöжйö да öти ногөн, ёна дзугсялö, «нбылалö» кывьяссö).

4. Коми литератураысь гижан уджъяс донъялӧм

Литератураысь медшӧр гижан уджӧн лоӧ сочинение. Сійӧ овлӧ унафикасӧн: художествоа гижӧд серти либӧ гижысьлӧн творчество серти сочинение; лыддьӧм гижӧд йылысь, видзӧдӧм телефильм да спектак йылысь, серпас йылысь отзыв; литература гижӧд да литература теория серти юалӧм вылӧ тыр-бура вочакыв; литературно-критическӧй статья; литература герой йылысь очерк; сетӧм тема вылӧ эссе; лыддысьысьлӧн луннебӧг; гижысьлы письмӧ, литературнӧй путешествие. Литература урок вылын вермӧ нуӧдсыны гижӧд серти творческӧй диктант, изложение, сочинение элементъясӧн изложение да с.в.

Классын гижӧм сочинениелӧн ыджда:

5 класс	0,5–1 л.б.
6 класс	1–1,5 л.б.
7 класс	1,5–2 л.б.
8 класс	2–3 л.б.
9 класс	3–4л.б

Быд сочинение донъявсьӧ кык боксянь:

- содержание восьтӧм да серпасаланногъясӧн вӧ-дитчӧм;
- грамматика нормаяс да гижанног тӧдӧм.

Велӧдысьлы колӧ кутны тӧд вылын уджлысь аслыспӧлӧслунсӧ, ас кежысь гижӧмсӧ, тэчассӧ, колана стильӧн кужӧмӧн вӧдитчӧмсӧ.

Төдөмлуньяс петкөдлан кывкөрталан уджъяс

Татшөм уджъяссө нуөдөны шөр классъясын во помын, ыджыд классъясын – кыкысь вонас – быд во джын помын.

Вөзъяна лыд	5 кл.	6 кл.	7 кл.	8 кл.	9 кл.	10 кл.	11 кл.
Классын гижөм сочинение	1	1	1	1	1	2	2
Гортса сочинение	–	–	1	2	2	2	2

Сочинение донъялөм

Медводдза оценкаыс пуктыссьө литература урокысь, мөдыс – кыв урокысь.

«5» пуктыссьө, кор:

– уджлөн сюрөсыс, тэчасыс ставнас лөсялө темалы, фактической өшыбка абу, сюрөсыс восьтөма колана пöрадокөн, сьöрсьөн-бöрсьөн;

– уджсö гижöма сьöлөмсянь, лөсыд да мича кывйөн, морфология да синтаксис боксянь торкалөмьяс абуöсь.

Гижанногын вермас лоны öти тырмытöмтор либö орфорграфия боксянь, либö пунктуация боксянь, либö грамматика боксянь (1/0; 0/1; Г-1).

«4» пуктыссьö, кор:

– уджлөн сюрөсыс лөсялө темалы, но сэнi эм öткымын фактической тырмытöмтор, мөвпяс сьöрсьөнбöрсьөн восьтöмын неыджыд дзугсьöм;

– уджсö вöчöма сьöлөмсянь, гижöма бур кывйөн, колана стильөн, морфология да синтаксис боксянь торкалөмьяс абуöсь.

Вермас лоны 2 тырмытöмтор гижöдас да 3–4 тырмытöмтор кывйын.

Гижанногын вермас лоны:

орфорграфия боксянь да пунктуация боксянь 2 öшыбкаөн, либö орфорграфия боксянь 1 да пунктуация боксянь 3, либö пунктуация боксянь 4

өшыбка, сідзжө грамматикаын 2 өшыбкаөн (2/2 да Г-2, либө 1/3 да Г-2, либө 0/4 да Г-2).

«3» пуктыссьө, кор:

– уджын вөчөма темаыс төдчана кежөмьяс; сюрөссө гижөма эскөдана, но вывтi дженьыда да та дырйи эм өткымын фактической тырмытөмтор,
– эмөсь дзугсьөмьяс мөвпьяс сьөрсьөн-бөрсьөн восьтөмын. Гижөма гөль кывйөн, абу колана стильөн; вевтыртө художествоа гижөд-пересказ.

Вермас лоны 4 тырмытөмтор сюрөсас да 5 тырмытөмтор кывйын.

Гижанногын вермас лоны:

орфография да пунктуация боксянь 4 өшыбкаөн, либө орфография боксянь 3 да пунктуация боксянь 5 өшыбка, либө пунктуация боксянь 7 өшыбка, кор абу орфография боксянь өшыбкаыс, сідзжө грамматикаыс 4 өшыбка (4/4 да Г-4, либө 3/5 да Г-4, либө 0/7 да Г-4).

5-өд классын пуктыссьө «3» орфография боксянь 5, пунктуация боксянь 4 да грамматика боксянь 4 тырмытөмтор дырйи (5/4 да Г-4).

«2» пуктыссьө, кор:

– содержаниеыс оз лөсяв темалы, эм уна фактической тырмытөмтор;
– абуөсь йитөдьяс уджлөн юкөньяс костын;
– гижөма лөсявтөм стильөн, гөль кывйөн;

Эм кө сочинение сюрөсын 6 либө унджык да кывйын 7 либө унджык тырмытөмтор.

* Сочинениелөн лист бок лыдыс кө унджык индөмысь өти да джын юкөнөн либө кык пөв, доньялан нормасө позьө ыдждөдны өти балл вылө.

«5» оценка вылө сочинениелөн унджык лист бокыс төд вылө оз босьтссьы.

Велөдысьлы колө кутны төд вылын и уджлысь аслыспөлөслунсө, тэчассө, велөдчысьлысь ашшөрлунсө. Сочинение, көні эм тема туялөмын выльтор либө велөд-чысьлөн бура подулалөм ас видзөдлас, колө вылөджык доньявны.

Медводдза оценкаыс оз вермы лоны бурөн, абу кө восьтөма уджын темасө, көть и грамматика да стиль боксянь тырмытөмторыс абу либө этша.

Сочинение доньялігөн колө сідзжө кутны төд вылын өти сикас либө ичөт тырмытөмторьясысь велөдчысьөн ашшөра мынтөдчөмсө.

Велӧдысьлы отсӧг вылӧ литература

Литература велӧдан туйяс

1. Богданова О.Ю., Леонов С.А., Чертов В.Ф. Теория и методика обучения литературе: учебник для студ. высш. учеб. заведений. Под ред. О.Ю. Богдановой. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2007.
2. Каганович С.Л. Технология обучения анализу поэтического текста // Русская словесность. – 2003. – № 1. – С. 20-28.
3. Конспекты интегрированных уроков гуманитарного цикла. 10-11 класс / Под ред. А.Б.Малюшкина. – М.: «Сфера», 2003.
4. Методика преподавания литературы: Учебник для педвузов / Под. ред. О.Ю. Богдановой и В.Г. Маранцмана. В 2 ч. – Ч.1. – М.: «Просвещение» – «Владос», 1994;
5. Методика преподавания литературы: Учебник для педвузов / Под. ред. О.Ю. Богдановой и В.Г. Маранцмана. В 2 ч. – Ч.2. – М.: «Просвещение» – «Владос», 1995.
6. Методика преподавания литературы: Учебная хрестоматия-практикум: Для студентов высших педагогических учебных заведений / Автор-сост. Ланин Б.А. – М: Эксмо, 2007.
7. Нартов К.М. Взаимосвязи отечественной и зарубежной литератур в школьном курсе: книга для учителя / Под ред. Л.Г. Нартовой, Н.А. Ремизовой. – 3-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2004.

8. Рыбникова М.А. Очерки по методике литературного чтения. Пособие для учителя. – 4-е изд. – М.: «Просвещение», 1985.
9. Совершенствование преподавания литературы в школе / Под ред. Г.И.Беленького. – М.: «Просвещение», 1986.
10. Технологии и методики обучения литературе: уч. пособие / Под ред. Кохановой В.А. – М.: Флинта, 2011.
11. Черкезова М.В. Русская литература в национальной школе: Принцип общности и национального своеобразия литератур народов СССР в процессе преподавания русской литературы. – М : Педагогика, 1981.
12. Ядровская Е.Р. Чтение как диалог: уроки литературы в основной школе: учебно-методическое пособие. – СПб.: ООО «Книжный Дом», 2011.
13. Якибова Д.У. Методика преподавания литературы. Учебное пособие. – М.: Российский университет дружбы народов, 2012.